

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi

Bakalářská práce

Studijní program: B7508 – Sociální práce
Studijní obor: 7502R024 – Sociální práce a penitenciární péče
Autor práce: **Andrea Nováková**
Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea Nováková**
Osobní číslo: **P14000078**
Studijní program: **B7508 Sociální práce**
Studijní obor: **Sociální práce a penitenciární péče**
Název tématu: **Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Analyzovat problém bezdomovectví se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metoda: Dotazování (dotazník).

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HRADECKÝ, I., a kol., 2007. Definice a typologie bezdomovectví. Praha: Naděje. ISBN 978-80-86451-13-8.

HRADECKÝ, I., HRADECKÁ, V., 1996. Bezdomovectví - extrémní vyloučení. Praha: Naděje. ISBN 80-902292-0-4.

MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L., 2012. Bezdomovectví. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0090-1.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J., 2005. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., 2008. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-069-4.

VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J., 2013. Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.

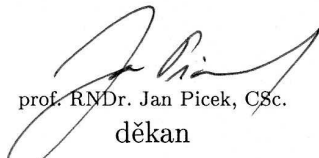
Vedoucí bakalářské práce:

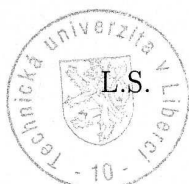
PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

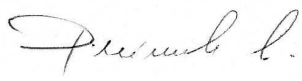
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **22. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

PaedDr. ICLic. Michal Podzimek, Th.D., Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

1. 5. 2017

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při psaní bakalářské práce poskytl. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří mi byli nápomocni při psaní bakalářské práce, za jejich ochotu, vstřícnost a upřímnost. Poděkování za podporu patří též mé rodině a spolužákům.

Název bakalářské práce: Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi

Jméno a příjmení autora: Andrea Nováková

Akademický rok odevzdání: 2016/2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá bezdomovectvím v Mladé Boleslavi. Jejím cílem je popsat a analyzovat problematiku bezdomovectví se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou. Dále je členěna do jednotlivých kapitol. Teoretická část popisuje vymezení základních pojmů bezdomovec, bezdomovectví, chudoba, sociální vyloučení, legislativa, typy a faktory bezdomovectví. Z vybraných sociálně patologických jevů se zabývá alkoholismem, drogovou závislostí, kriminalitou, psychickými problémy, patologickým hráčstvím a nezaměstnaností. Empirická část se věnuje přípravě průzkumu, sběru dat, interpretaci a vyhodnocení dat a formulaci závěrů. Průzkum byl proveden v nevládní neziskové organizaci Naděje, zaměřující se na pomoc lidem bez domova, kde byli osloveni klienti nízkoprahového denního centra. Pro výzkum byla použita kvantitativní metoda za pomoci dotazníku s 25 otázkami.

Klíčová slova

Bezdomovec, bezdomovectví, sociálně patologické jevy, Naděje, sociální vyloučení, kvantitativní výzkum

Title: Problem of the Homelessness in Mlada Boleslav

Author: Andrea Nováková

Academic Year of Submission: 2016/2017

Supervisor: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Annotation

Bachelor's work concerns with homelessness in Mlada Boleslav. It's main aim is describe and analyze the issue with the regards on selected social pathological appearances. Bachelor's work is divided to two parts, theoretical and empirical. Furthermore is divided to single chapters. The theoretical part describes basic features framework of homeless, homelessness poverty, social exclusion, legislation, characteristic and types of homelessness. From selected social pathological features, it concerns with alcoholism, drug addiction, crime, mental problems, pathological gambling and unemployment. Empirical part is dedicated to the preparation of research, data collection, interpretation, data assesment and conclusions. The research was executed in non-governemenet organization called „Naděje“, focus on help for people without their home. In which were asked clients of daily drop-in centre. There were used quantitative method with help of questionnaire, including 25 inquiries.

Key words

Homeless, homelessness, social patologies, Naděje, social exclusion, quantitative survey

OBSAH

SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM GRAFŮ	10
ÚVOD	13
TEORETICKÁ ČÁST	14
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
1.1 BEZDOMOVEC	14
1.2 BEZDOMOVECTVÍ	15
1.3 CHUDOBA	17
1.4 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ.....	18
1.5 LEGISLATIVA.....	19
1.6 PRAKTICKÉ PŘÍSTUPY	21
1.7 PORADENSKÝ PROCES.....	22
1.8 DRUHY TEORIÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI	23
2. TYPY BEZDOMOVECTVÍ.....	25
2.1 ZJEVNÉ	25
2.2 SKRYTÉ	25
2.3 POTENCIONÁLNÍ.....	25
3.FAKTORY BEZDOMOVECTVÍ.....	26
3.1 OBJEKTIVNÍ.....	26
3.2 SUBJEKTIVNÍ	26
4. VYBRANÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY.....	27
4.1 ALKOHOLISMUS	27
4.2 DROGOVÁ ZÁVISLOST	27
4.3 KRIMINALITA	28
4.3.1. BEZDOMOVCI JAKO PACHATELÉ	29
4.3.2 BEZDOMOVCI JAKO OBĚTI	29
4.4 PSYCHICKÉ PROBLÉMY	30
4.5 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ.....	31
4.6 NEZAMĚSTNANOST	31
5. NADĚJE	33
5.1 NÍZKOPRAHOVÉ DENNÍ CENTRUM	33
5.2 NOCLEHÁRNA	34
5.3 TERÉNNÍ PROGRAM (STREETWORK)	35

EMPIRICKÁ ČÁST	36
6. CÍL EMPIRICKÉ ČÁSTI	37
6.1 STANOVENÉ PŘEDPOKLADY	37
7. POUŽITÉ METODY	38
7.1 DOTAZNÍK	38
8. POPIS VZORKU	39
9. VÝSLEDKY PRŮZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	40
9.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	40
9.2 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ	56
10 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ EMPIRICKÉ ČÁSTI.....	57
11 NADĚJE MLADÁ BOLESLAV	59
ZÁVĚR.....	64
NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Sedm teoretických domén bezdomovství (Hradecký 1996).....	16
Tabulka 2 Rodinný stav	40
Tabulka 3 Věková skupina respondenta	41
Tabulka 4 Nejvyšší ukončené vzdělání.....	42
Tabulka 5 Profese.....	43
Tabulka 6 Doba bez domova.....	43
Tabulka 7 Místo pobytu	44
Tabulka 8 Rodina	45
Tabulka 9 Zdravotní stav	45
Tabulka 10 Hlavní příčina bezdomovectví	46
Tabulka 11 Doklady	47
Tabulka 12 Dávky	47
Tabulka 13 Služby NDC Naděje.....	48
Tabulka 14 Pobyt NDC Naděje	48
Tabulka 15 Alkohol.....	49
Tabulka 16 Drogy.....	50
Tabulka 17 Trestné činnost	51
Tabulka 18 Oběť násilného trestného činu	51
Tabulka 19 Léčba závislosti.....	52
Tabulka 20 Exekutoři	52
Tabulka 21 Bezdomovectví.....	53
Tabulka 22 Informace o Naději.....	54
Tabulka 23 Zajištění bezdomovce	54
Tabulka 24 Nízkoprahové denní centrum (zdroj Naděje 2017)	59
Tabulka 25 Terénní program (zdroj Naděje 2017)	60
Tabulka 26 Noclehárna (zdroj Naděje 2017).....	61

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Pohlaví

Graf č. 2: Rodinný stav

Graf č. 3: Věková skupina respondenta

Graf č. 4: Vzdělání

Graf č. 5: Profese

Graf č. 6: Doba bez domova

Graf č. 7: Místo pobytu

Graf č. 8: Rodina

Graf č. 9: Zdravotní stav

Graf č. 10: Hlavní příčina bezdomovectví

Graf č. 11: Doklady

Graf č. 12: Dávky

Graf č. 13: Služby NDC Naděje v MB

Graf č. 14: Pobyt v NDC Naděje v MB

Graf č. 15: Chybějící služby v NDC Naděje v MB

Graf č. 16: Alkohol

Graf č. 17: Drogy

Graf č. 18: Trestná činnost

Graf č. 19: Oběť násilného trestného činu

Graf č. 20: Léčba závislosti

Graf č. 21: Exekutoři

Graf č. 22: Bezdomovectví

Graf č. 23: Informace o Naději

Graf č. 24: Zajištění bezdomovce

Graf č. 25: Nízkoprahové denní centrum Naděje Mladá Boleslav

Graf č. 26: Terénní program Naděje Mladá Boleslav

Graf č. 27: Noclehárna Naděje Mladá Boleslav

Graf č. 28: Výroční zprávy Naděje NDC

Graf č. 29: Výroční zprávy Naděje TP

Graf č. 30: Výroční zprávy Naděje Noclehárna

Graf č. 31: Výroční zprávy Naděje Noclehy

SEZNAM ZKRATEK

EAPN	Evropská síť sdružení bojujících proti chudobě a společenskému vyloučení
ETHOS	Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení
FEANTSA	Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NDC	Nízkoprahové denní centrum
TP	Terénní program

ÚVOD

Tématem předložené bakalářské práce je problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. Téma autorka zvolila s ohledem na stodvacetihodinovou odbornou praxi v nízkoprahovém denním centru „Naděje“ v Mladé Boleslavi v druhém ročníku studia na Technické univerzitě v Liberci a programu dobrovolnictví, kam jako dobrovolnice pravidelně dvakrát měsíčně dochází již od roku 2015. Stříhá klienty, hraje s nimi stolní hry a podílí se na kurzech vaření. Ve prospěch Naděje pomáhá při Národní potravinové sbírce a listopadové Noci venku.

Bezdomovectví je pojem, který provází lidskou civilizaci po staletí. Se změnou politického režimu v listopadu 1989 v tehdejším Československu nastaly i změny sociální a ekonomické. Někteří občané se sami nedokázali přizpůsobit rychle se měnící situaci. Narostla nezaměstnanost, zvýšily se nájmy, ceny za energie, nejvíce však ceny nemovitostí. Lidem se otevřel svět a s ním i nabídka půjček a hypoték. Dům, byt či auto mohl mít téměř kdokoli ihned. Bohužel půjčky byly dostupné mnoha lidem a každý nedokázal svým závazkům dostát. Exekutoři tudíž nevznikli bez příčiny a někteří lidé, kteří se snažili udržet si určitou životní úroveň za každou cenu, přišli mnohdy o vše. Mnozí byli po zásahu exekutora katapultováni přímo na ulici. Pro obrovské navýšení svých dluhů o úroky a exekutorské odměry rezignovali na svůj dosavadní život a na ulici už zůstali. Mezi další rizikové faktory, které přispívají ke vzniku bezdomovectví patří rozpad rodin, propuštění z institucionální péče, nízký sociální status, obecně nízké sociální kompetence a nedostatek sociálně podpůrných sítí. Také problémy s duševním zdravím, sexuální a psychické zneužívání v dětství, zneužívání drog, alkoholu a delikventní chování.

Cílem předložené bakalářské práce je popsat problematiku osob bez domova na území města Mladá Boleslav se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. Díky automobilce Škoda a dalším firmám, které pro ni vyrábějí náhradní díly, je v tomto regionu nízká nezaměstnanost. Osob bez domova zde není tolik jako např. v regionech na severu Čech. Ovšem i v době krize nepřijímala automobilka Škoda nové zaměstnance. Dnes je opět velký zájem o automobily této značky i pracovní místa. Ceny nemovitostí jsou ale díky pracovním příležitostem v tomto regionu vysoké a pro mnohé nedostupné.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

(Listina základních práv a svobod, čl. 30, odst.2)

1.1 BEZDOMOVEC

Stát se bezdomovcem není v dnešní době až tak složité. Někdy stačí nezaplatit včas splátku hypotéky, přijít o práci, rozvést se, onemocnět nebo mít zdravotní postižení. Propadnout drogám, alkoholu, ukončit výkon trestu či opustit zařízení ústavní výchovy nebo psychiatrickou nemocnici. Je mnoho případů, kdy se nezaplacený dluh za jízdu na černo za pozdější asistence exekutorů vyšplhal do obřích rozměrů a jedince doslova srazil na kolena a ten se ocitnul na ulici. Vyskytují se ovšem i jedinci, kteří si tento způsob života vybrali dobrovolně. Pro mnohé je bezdomovec ten, který je špinavý, zapáchá, přespává na lavičce v parku, ve křoví, nebo na nádraží a v ruce drží „lahváče nebo krabicák,“ občas u supermarketu něco vyžebřá či ukradne a nechce se mu dělat. V lepším případě vybírá popelnice a kontejnery, sbírá ušlechtilé kovy a vozí je do sběru. Celý svůj majetek se mu vejde do několika igelitek nebo do kočárku či nákupního vozíku, který si vypůjčil u supermarketu. Někteří ho litují, jiní se ho štítí. Většina si myslí, že si za svoji situaci může sám.

Bezdomovec nemá obvykle trvalé bydliště nebo přístřeší, nemá zaměstnání, neudržuje kontakt s rodinou nebo ji nemá, přátelé má obvykle jen mezi bezdomovci nebo jinými lidmi žijícími na okraji společnosti. Vztahy s běžnou společností prakticky neexistují nebo ztratily svou funkci. Výsledkem je sociální izolace (Sochůrek, 2009, s. 137).

Podle Průdkové (2008) je bezdomovec člověk, kterého z různých důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení, nebo je touto ztrátou ohrožen. V zákoně

o sociálních službách se setkáme s termínem osoba bez přístřeší, osoba v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Bezdomovci se zdržují převážně ve velkých městech, kde očekávají, že lépe uspokojí své základní životní potřeby. S největší koncentrací se u nás potýká hlavní město Praha. Ovšem existují i bezdomovci žijící na vesnici či zcela mimo civilizaci (Průdková, 2008, s. 10, 12).

1.2 BEZDOMOVECTVÍ

Bezdomovectvím je dnes ohrožena relativně velká část populace. Jsou to převážně lidé rozvedení, zdravotně postižení, nezaměstnaní, kdy sehnat práci ve starším věku nebo s více malými dětmi je téměř nemožné. Matky samoživitelky, které nedostávají alimenty od otců svých dětí žijí mnohdy na hranici chudoby.

Bezdomovectví je výsledkem generalizovaného psychosociálního selhání spojené se ztrátou většiny běžných rolí a úpadkem společenské prestiže, bezdomovectví je jen vzácně volbou, častěji je výsledkem procesu postupného sociálního propadu a následné rezignace na lepší alternativu (Vágnerová, 2004, s. 748).

Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci (FEANTSA Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans Abri), která je nejznámější a nejvýznamější institucí pracující v oblasti bezdomovectví na evropské úrovni uvádí, že bezdomovectví je absence vlastního, přiměřeného a trvalého obydlí. Lidé, kteří nejsou schopni získat vlastní, přiměřené a trvalé obydlí, nebo si nejsou schopni takové obydlí udržet z důvodů nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám se stávají bezdomovci (Štěchová, 2008, s. 21).

V České republice se podle Štěchové zabývají problematikou bezdomovectví orgány státní správy a samosprávy, neziskové organizace a církve. Armáda spásy, Naděje, Česká katolická charita, Nový Prostor, Emauzy ČR, občanské sdružení Společnou cestou, Diakonie, Člověk v tísni a jiné (Štěchová, 2008, s. 14).

Průdková nazývá bezdomovectví společenským jevem, kterému předcházejí jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení. Zasahuje všechny oblasti života. *Bezdomovectví je více než nedostatkem přístřeší a více než chudobou, je součástí širšího procesu marginalizace založeného na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standartní pro většinu populace (Průdková 2008, s. 12).*

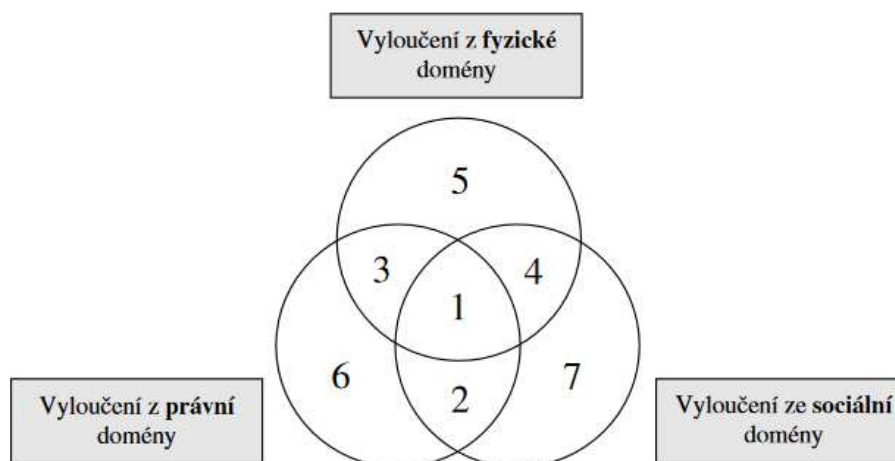
Bezdomovectví je jen vzácně volbou, častěji je výsledkem procesu postupného sociálního propadu a následné rezignace na lepší alternativu (Sochůrek, 2009, s. 137).

Bezdomovectví je komplexní, dynamický a diferencovaný proces, v jehož rámci různí jednotlivci i skupiny procházejí různými vstupními a výstupními body (MPSV, 2014, s. 8).

Mezi nejvýznamnější strukturální faktory, které se mohou podílet na vzniku bezdomovectví patří vývoj na trhu práce a trhu s byty, politika v oblasti sociálních dávek a síťování sociálních služeb, nedostatky ve vytváření rovných příležitostí, regionální rozdíly, změny v oblasti rodinného života, nedostatky ve vzdělávací soustavě, či rostoucí míra chudoby (MPSV, 2014, s.16).

Č.	Typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.		Bez střechy	Žádné obydlí (střecha)	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
2.		Bez domova	Má místo k bydlení, vhodné k obývání	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
3.		Nejisté a nevyhovující bydlení	Má místo k bydlení (nejisté a/nebo nevhodné k obývání)	Žádná jistota užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
4.		Nevyhovující bydlení a sociální izolace v legálně obývaném obydlí	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
5.		Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
6.		Nejisté bydlení (vhodné k obývání)	Má místo k bydlení	Žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	Má prostor pro sociální vztahy
7.		Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	Má místo k bydlení	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy

Tabulka 1 Sedm teoretických domén bezdomovství (Hradecký 1996)

Obrázek 1 Domény bezdomovství a vyloučení z bydlení (Hradecký 1996)

1.3 CHUDOBA

Společným rysem pro bezdomovectví je bezesporu chudoba. Podle Průdkové je chudoba *stav, kdy lidé nejsou schopni uspokojit své základní potřeby v míře, kterou společnost v dané době uznává jako minimální nebo nutnou*. V České republice hranici chudoby určuje státem stanovené životní minimum (Průdková, 2008, s. 31).

Problém chudoby provází lidskou existenci prakticky od jejího vzniku. Sociální politika v každé vyspělé zemi má snahu předcházet a řešit problém chudoby za použití nástrojů, prostředků a jejich přerozdělování. Východiska řešení chudoby jsou založena na myšlenkách humanizmu a na respektu lidských práv. Lidem, kteří se ocitli v chudobě by měla být poskytnuta určitá pomoc k zachování jejich důstojnosti. Jak pomoc dobrovolná, tak i ze strany státu. Je zakotvena v řadě národních dokumentů a ústavách jako například Listina základních práv a svobod, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Evropská sociální charta, doplněná o čl. 30 o právu na ochranu před chudobou a sociálním vyloučením. Ve vyspělých zemích je procento chudých a chudobou ohrožených stále vysoké. *Lze vyslovit hypotézu, že chudoba je jevem, který bude naši civilizaci provázet neustále – již proto, že chudoba ve vyspělém světě je relativní* (Krebs, 2005, s. 104-107).

Vnímání chudoby je vždycky subjektivní, každý člověk ji prožívá a vnímá jinak. Závisí na porovnání jedince, (domácnosti) jaké má aspirace, nezbytný standard nebo na vlivu určité společenské komparace. Subjektivní koncept není ovšem z hlediska dané společnosti dostatečně přesný. Někteří lidé se mohou cítit chudší než ve skutečnosti jsou

a naopak. Objektivní koncept chudoby vychází z analýz sociálně ekonomických informací o souborech domácností. V tomto případě je chudoba stanovena zvenčí, zpravidla státem a respektuje i makroekonomické souvislosti. Hranice absolutní chudoby jsou dány substitučním minimem, které dovoluje uhradit potřeby holého přežití v dané společnosti. Relativní chudoba je pohyblivá v závislosti na vývoji celkové příjmové úrovně. Dalším pojmem je „chudoba moderní.“ Přesto, že dochází k růstu prosperity, přibližně 10% populace žije v chudobě. Termín „stará chudoba“ bývá spojován zejména s vlivem životního cyklu na neschopnost práce ve stáří, nemoci, při postižení. „Nová chudoba“ je spojována s pozicí jedinců a sociálních skupin na trhu práce a dlouhodobou nezaměstnaností. Chudoba s sebou přináší řadu deprivací. Omezuje člověka v jeho sociálních vztazích, dalším vzdělávání, podílí se na jeho postojích a hodnotových orientacích. To vše působí na sociální a politickou stabilitu společnosti. Nejčastější příčiny chudoby vznikají z nízkých výdělků plynoucích ze zaměstnání, z nedostatku zaměstnanosti a z rozdílu ve vlastněném bohatství (Krebs, 2005, s. 108- 111).

1.4 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

Na sociální vyloučení je nahlíženo jako na odraz nerovného přístupu k pěti základním zdrojům společnosti: zaměstnání, zdravotní péči, vzdělání, bydlení a sociální ochraně (Matoušek, 2005, s. 315).

Pojem sociálního vyloučení je sledován v souvislosti s úsilím o zachování lidské důstojnosti člověka, kterému patří práva sociální, občanská, politická. Proces sociální integrace do života společnosti vychází z tzv. trojúhelníku blahobytu kterými je stát, tržní hospodářství a občanská společnost. Prostřednictvím těchto integračních rovin jsou jednotlivci či skupiny integrováni do společnosti. Pokud je vazba nejméně jedné z těchto rovin oslabena může dojít k sociálnímu vyloučení. Například ve vztahu ke státu jsou oslabeni migranti, ve vztahu k tržnímu hospodářství zdravotně postižení, starší, nízko kvalifikovaní a mládež. Ve vztahu k občanské společnosti jsou pak oslabeni osoby s poruchou chování a izolovaní občané. V České republice jsou ohroženy sociálním vyloučením zejména etnické skupiny což vyplývá z jejich nízkého stupně vzdělanosti a dosažené kvalifikace. To se pojí s celou řadou problémů jako je jejich vysoká míra nezaměstnanosti, nízký sociální statut ve společnosti, závislost na sociálních dávkách i kriminalitou orientovanou převážně na drobné krádeže.

Specifické postavení na našem trhu práce mají také migranti, kteří pracují převážně v dělnických profesích a pocházejí převážně ze zemí s nižší ekonomickou úrovní a vykonávají nekvalifikované a pomocné práce. Jedná se převážně o osoby z Ukrajiny a Polska. Cizinci, kteří zde pobývají nelegálně žijí mnohdy v nedůstojných podmínkách a nemají žádnou právní ochranu. Další rizikovou skupinou jsou izolovaní jedinci, kteří nedovedou nebo nemohou řídit svůj vlastní život a nést za něj odpovědnost. Jedná se především o osoby s mentálním, tělesným postižením, s nízkým vzděláním, frustrované z dětství, bez rodinného zázemí nebo neschopné navázat přiměřené mezilidské vztahy. Rovněž mladí lidé opouštějící dětské domovy, propuštění vězni, alkoholici, drogově závislí jsou rizikovou skupinou ohroženou sociálním vyloučením. Problémy těchto lidí jsou často zakořeněny v jejich minulosti a oni nejsou schopni převzít odpovědnost za svůj život. Potom tedy potřebují pomoc státu prostřednictvím sociálních dávek a pomoc občanské společnosti, kterou poskytují humanitární organizace (Krebs, 2005, s. 124-128).

1.5 LEGISLATIVA

Ústava ani žádný ústavní zákon v České republice výslovně nezaručuje právo na bydlení. V Listině základních práv a svobod je sice zaručeno právo na pomoc pro zajištění základních životních podmínek v nejobecnější podobě, avšak pojem „základní životní podmínky“ není specificky definován. Osoby bez domova tudíž nemají ze zákona právo na bydlení (Štěchová, 2008, s. 7).

V ČR dosud neexistuje komplexní právní úprava sociálního, popř. dostupného bydlení, které by upravilo postavení státu a obcí v oblasti bytové politiky ve vztahu k osobám ohroženým sociálním vyloučením včetně bezdomovců (MPSV, 2014, s. 19).

Od 1. ledna 2007 nabylo účinnosti několik nových zákonů v oblasti sociální péče, vztahující se i k bezdomovectví. Jedná se o zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách, zákon č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi a zákon č.110/2006 Sb. o životním minimu. Zákon o pomoci v hmotné nouzi a zákon o životním minimu přinášejí podstatné rozdíly oproti předchozí právní úpravě. Zavádějí nové sociální dávky v systému pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Zákon dále upravuje podmínky poskytování sociálních služeb. Pouze registrovaní poskytovatelé budou mít oprávnění poskytovat sociální služby a mohou čerpat finanční dotace z veřejných rozpočtů. Sociální služby dle zákona

č. 108/2006 Sb. zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a sociální prevence. Do služeb sociální prevence lze zařadit azylové domy, nízkoprahová denní centra, noclehárny a terénní programy. *Služby sociální prevence mají napomáhat zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností a sociálně znevýhodňující prostředí* (Štěchová, 2008, s. 10).

MPSV uvádí na svých internetových stránkách základní informace pro občany o systému pomoci v hmotné nouzi. *Platné částky životního a existenčního minima jsou stanoveny nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima* (MPSV, 2013).

Životní minimum 3 410 korun pro jednotlivce, je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Existenční minimum 2 200 korun, je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežít.

Příspěvek na živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima. *Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí.*

Doplatek na bydlení řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Při postižení vážnou mimořádnou událostí jako je živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod. Lze poskytnout finanční částku až do výše 51 150 korun.

Pozn. Vyše uváděné finanční částky jsou platné k době zpracování BP.

System pomoci v hmotné nouzi je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení a zároveň pomáhá osobám s nedostatečnými příjmy. Osoba v hmotné nouzi nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb. K tomu slouží určené dávky.

Osoby vracející se z vězení, mladí lidé opouštějící dětský domov či pěstounskou péče po dosažení plnoletosti nebo lidé po ukončení léčby chorobných závislostí mohou být ohroženi sociálním vyloučením. Stát jim může poskytnout jednorázově dávku až do výše 1 000 korun. V průběhu roku může být dávka poskytnuta opakovaně, maximálně do 13 640 korun. Žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky státní sociální podpory se podávají na kontaktních pracovištích krajských poboček Úřadu práce České republiky podle místa trvalého pobytu občana (MPSV, 2013).

1.6 PRAKTICKÉ PŘÍSTUPY

Neznalostí práv a povinností se mnoho lidí často ocitá v situacích, která je mohou ohrozit ztrátou domova. Je pro ně obtížné jednat s úředníky pro svoji nedostatečnou srozumitelnost či vlídnost. Nevědí, na co mají nárok a kde ho mohou uplatnit. V pomoci osobám bez domova se uplatňuje základní i odborné sociální poradenství.

Základní sociální poradenství poskytuje informace o nárocích, službách a možnostech, které mohou vyřešit nebo zmírnit obtížnou situaci člověka. Poskytované informace vyplývají ze systému sociální ochrany občana, k němuž patří pojištění, podpora a pomoc, nebo ze systému který zajišťuje zaměstnanost. Odborné sociální poradenství poskytuje přímou pomoc lidem při řešení jejich sociálních problémů. Jde zejména o problémy v manželství nebo mezigeneračním soužití, v péči o děti, starší a zdravotně postižené občany, o osoby propuštěné z výkonu trestu. Odborná pomoc je zaměřena na konkrétní pomoc a praktické řešení obtížné sociální situace člověka (Matoušek, 2005, s. 320, 321).

Mezi praktické přístupy můžeme podle Matouška zařadit preventivní aktivity, služby zaměřené na naplnění základních potřeb a služby zaměřené na soběstačnost a reintegraci. Je žádoucí, aby všechny služby zaměřené na poskytnutí základních potřeb byly soustředěny na jednom místě, nejlépe v rámci nízkoprahových zařízení. Zde jim mohou být poskytnuty základní hygienické potřeby, oblečení, strava a jiné. Prostorová blízkost těchto služeb se osvědčuje také proto, že mnoho klientů projeví zájem o změnu

své dosavadní neřešitelné situace vzhledem ke komplexnosti a dostupnosti. K službám, které se zaměřují na naplnění základních potřeb patří azylové bydlení, které rozdělujeme na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé ubytování. Mezi služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost patří vzdělávací a rekvalifikační služby, které by měly být založeny na vzájemně se doplňujícím posilování sociálních dovedností a pracovních návyků. Dále lze zmínit chráněná a podporovaná zaměstnání, veřejně prospěšné práce a sociální firmy (Matoušek, 2005, s. 320-327).

1.7 PORADENSKÝ PROCES

Podle Kopřivy (1997) má kvalita lidského vztahu pracovníka vůči klientovi prvořadý význam. Bohužel mezi sociálními pracovníky se vyskytují i takoví, kteří se obětovávají pro klienty nebo nad nimi provádějí nadměrnou kontrolu, což brání rozvoji autonomie (Kopřiva, 1997, s. 13-19). Rovněž určení hranic je nezbytná součást vztahu mezi klientem a pracovníkem. Pokud k tomu nedojde trpí nejen pomáhající, ale i celý proces pomáhání. Pracovník může např. brát záležitosti klienta příliš za svoje vlastní. Nastavení hranice je obranou vůči manipulaci ze strany klienta, avšak tvrdá hranice znemožňuje rezonanci (Kopřiva, 1997, s. 75-82).

Rozhovor je nedílnou součástí při procesu poradenství. Čas rozhovoru by měl trvat nejméně 30 minut a neměl by přesáhnout 60 minut. Vhodný prostor a příjemné prostředí v soukromí je důležitou součástí pro správné vedení rozhovoru. Pracovník respektuje autonomii klienta, propracovává otázky, je konkrétní, nehodnotí, vyjasňuje nedokončené situace a oceňuje pozitivní životní impulsy klienta. Spolupráce, podpora, vzájemný dialog a naslouchání vedou k dobrým výsledkům (Kopřiva, 1997, s. 110-118).

Podle Drapely (2008) je znalost teorií osobnosti a poradenství nutný předpoklad pro úspěšnou práci. Poradenský proces prochází několika fázemi a má svoji vnitřní dynamiku. Účelem je pomoci klientovi, aby pochopil a vyřešil své problémy a dosáhl dlouhodobého psychického růstu. Podstatné je zaměřit se na klientovu přítomnou situaci, která ale ovlivňuje i jeho budoucí vývoj. Cílem je prohloubit sebepoznání, předat informace, objevit hlavní problém a jeho příčiny, formulovat realistické plány k řešení problému a osvojit si schopnost dělat produktivní rozhodnutí. Vlastnostmi poradenského procesu jsou terapeutická atmosféra, záruka klientovy svobody,

jeho cesta k odpovědnosti, záruka přijetí klienta poradcem a záruka důvěrnosti poradenského procesu. Osobnost poradce hraje velmi důležitou roli v poradenském procesu. Ten by měl být citlivý, taktní, chápavý, ovšem racionální, rozhodný a objektivní. Rovněž optimistický a otevřený s respektem pro lidská práva a snahou pomáhat druhým. Kompetence, kterými by měl poradce disponovat je schopnost přesně pochopit smysl klientových výroků i neverbálních signálů, schopnost aktivně naslouchat, shrnout obsah klientových výroků a opatrně interpretovat jejich smysl. Schopnost taktně oponovat a dávat klientovi přesné a srozumitelné informace. Rovněž zahajovat a končit poradenské rozhovory a vést klienta ke spolupráci (Drapela, 2008, s. 162-166).

Služba druhým vyžaduje od těch, kteří ji hodlají poskytovat, určité osobní dispozice, vzdělání a mnohdy i ochotu přinášet oběti. Pomáhající profese musí respektovat určité etické zásady, které jsou uvedeny v etickém kodexu. Náročné požadavky na pomáhající profese mohou pro některé pracovníky představovat nepřiměřenou psychickou a emocionální zátěž, která může vést až k naprostému vyčerpání či k syndromu vyhoření. Eliminovat syndrom vyhoření lze pozitivním očekáváním, kvalitními vztahy ve vlastní rodině, dále osobní disciplinovaností a pokorou (Jankovský, 2003, s. 157-164).

1.8 DRUHY TEORIÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Znalost teorií je jedním ze zdrojů identity sociálního pracovníka a jednou z podmínek vzájemné komunikace. Snaha pomáhat lidem bez znalosti metodických postupů je nebezpečná a může klienty ohrozit. Sociální práce čerpá část své teoretické výbavy z psychologie, sociologie, právních věd a pedagogiky. Psychodynamická teorie ovlivnila sociální práci přínosem pro otevřené a tolerantní naslouchání. Humanistické a existenciální teorie jsou zaměřené na člověka, který má právo na důstojnost, rozvoj a respekt. Je schopen uvědomit si své vlastní hodnoty a uspořádat si své pocity, myšlenky, chování. Sociálněpsychologické a komunikační modely kladou důraz na vytváření vztahů mezi lidmi. Sem patří teorie rolí, etiketizační a komunikační teorie. Přínos systemického přístupu spočívá v tom, že přináší ucelenou a vědecky podloženou variantu pohledu na člověka a společnost, která nabízí nové možnosti, jak zacházet se sociálními jevy. Přináší krátkodobost a efektivitu vyřešení problému. Kognitivně-behaviorální teorie je přístup orientovaný na úkoly. Základní teze spočívá v tom, že

všechno chování je naučeno v interakci s prostředím a tudíž je možné ho posilovat nebo oslabovat. Přístup orientovaný na úkoly je zaměřen na partnerství a posilování. Řečeno, kdo, udělá co, za jakých podmínek, do kdy. Antiopresivní přístupy mají tři imperativy. Spravedlnost, rovnost a spoluúčast. Sociobiologii podporuje nepřímo zásadu subsidiarity a komunitní model sociální práce. Sociálněekologický model a fenomenologická tradice se zaměřuje na problémy a potřeby spojené s úkoly, které souvisejí s vývojovými etapami životního cyklu nebo jsou spojené s interpersonálními překážkami a zábranami ztěžující fungování rodiny či skupiny (Matoušek, 2001, s. 193-248).

2. TYPY BEZDOMOVECTVÍ

Hradečtí rozlišují tři základní formy bezdomovectví. Zjevné, skryté a potencionální. Ovšem tyto formy se mohou vzájemně prolínat (Hradecký, 1996, s. 27).

2.1 ZJEVNÉ

Už termín napovídá, že tito lidé jsou na první pohled rozpoznatelní převážně dle svého zevnějšku. Působí nedbale, jsou špinaví, zarostlí, neučesaní a zapáchají. Přežívají na veřejných místech, kde u veřejnosti vzbuzují strach či odpor. Někteří vyhledávají pomoc u neziskových organizací, kde využívají převážně potravinovou pomoc, hygienický servis (sprchování, praní prádla), menšina převážně za určitý obnos přespává na noclehárně.

2.2 SKRYTÉ

Bezdomovci skrytí jsou obtížně rozeznatelní. Snaží se svůj životní styl tajit a problémy skrývat. Dbají na svůj zjev, často mění místa svých pobytů a sociální služby téměř nevyhledávají, proto se jejich počet těžce odhaduje. Má se za to, že je daleko větší než u bezdomovců zjevných. Těmi opovrhují a distancují se od nich. V zimních měsících hledají útočiště v azylových domech, kde se dlouho nezdržují (Průdková, 2008, s. 14).

2.3 POTENCIONÁLNÍ

Do této skupiny zařadíme osoby, které žijí v těžkých životních podmínkách, denních rodinných problémech a potížích osobního charakteru. Mají nejisté bydlení, většinou nájemního typu. Jde o domy či byty mnohdy nevyhovující, často zdravotně závadné, určené k demolici nebo asanaci. Dále jde o osoby, které čekají na propuštění z různých ústavů, vězení, na opuštění dětského domova, lidé závislí na návykových látkách, rozvedení, dále i ty, kteří zvláště nyní tvoří velkou skupinu migrační a exilní (Hradecký, 1996, s. 32).

Sochůrek (2009) zmiňuje i skupinu dobrovolných bezdomovců, kteří se z různých důvodů rozešli se společností a rezignovali na úsilí zlepšit svoji životní situaci (Sochůrek, 2009, s. 140).

3.FAKTORY BEZDOMOVECTVÍ

Po roce 1989 u nás nastaly sociální a ekonomické změny a mnoho lidí se ocitlo v nejistých podmínkách. Přestala platit povinnost zaměstnání, jako tomu bylo za dob předlistopadových, kdy nepracovat bylo trestáno jako příživnictví. Situace se na trhu rychle měnila. Začala prudce stoupat rozvodovost, protože ženy už nebyly tolik závislé na svých mužích. Ztráta nebo neexistence rodinného zázemí, ztráta zaměstnání, zdravotní postižení, psychické poruchy, nemoc, alkoholismus, závislost na drogách, na hracích automatech či návrat z vězení mohou člověka dostat až na ulici.

3.1 OBJEKTIVNÍ

Dle Štěchové (2008) jsou nejčastějšími objektivními (strukturálními) příčinami bezdomovectví následující okolnosti a jevy: *strukturální změny ve společnosti, zejména změny na trhu práce, změny ve struktuře rodin, nedostatečné zabezpečení podporovaného bydlení pro sociálně slabé a pro občany, opouštějící ústavní zařízení a osoby se zdravotním postižením* (Štěchová, 2008, s. 34).

3.2 SUBJEKTIVNÍ

Nejčastěji jmenovanými subjektivními příčinami bezdomovectví je dle Štěchové: *nezaměstnanost, nízká úroveň vzdělání, problémy v oblasti sociálních vztahů (rozvody), závislost na návykových látkách a zdravotní postižení* (Štěchová, 2008, s. 34).

Podle Hradeckého (1996) lze uspořádat faktory subjektivní do čtyř skupin. Jedná se o faktory materiální, vztahové, osobní a institucionální, přičemž u mužů převládají faktory materiální a osobní, kde muži převážně postihuje ztráta zaměstnání, bydlení, osamělost, alkoholismus či jiná závislost. U žen převažují faktory vztahové, kdy jde především o problémy v partnerských vztazích, často doprovázené domácím násilím. U dětí a mladistvých jsou v popředí faktory institucionální (pobyt v kojeneckých ústavech, dětských domovech, výchovných zařízeních), dále násilí v rodině, týrání, příčiny poruchy zdraví, problémy působení návykových látek, alkoholu a jiné. Mezi lidi, kteří selhávají nebo se nedokáží přizpůsobit normám společnosti můžeme zařadit osoby nemocné, žijící na ulici, alkoholici, uživatele omamných látek, osoby fyzicky postižené, osamělé, nezaměstnané, migranti, propuštěné z výkonu trestu. Problémy těchto lidí jsou mnohdy zakořeněny někde hluboko v jejich životech (Hradecký, 1996, s. 33-35).

4. VYBRANÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY

Bezdomovci jsou skupina obyvatel, kterou doprovází řada sociálně patologických jevů. Samo bezdomovectví je patologickým jevem a v rizikovém prostředí, kde se osoby bez domova pohybují lze lehce sklouznout k alkoholové nebo drogové závislosti. Mnozí se přizpůsobí životu na ulici a začnou krást nebo se stanou oběťmi buď ostatních bezdomovců nebo problémových agresivních osob, pro které jsou snadnou obětí. V poslední době se v médiích často setkáváme s brutalitou páchanou na bezdomovcích. Navíc mnoho bezdomovců se potýká i s psychickými problémy.

4.1 ALKOHOLISMUS

Většina veřejnosti si bezdomovce představuje jako uživatele alkoholu nebo drog. O tom, jestli pil ještě před tím než se stal bezdomovcem nebo až potom zas tak moc nepřemýšlí. Pro bezdomovce je láhev rumu nebo krabice vína mnohdy jedinou společnicí, která mu nechává zapomenout na jeho beznadějnou životní situaci na ulici. Intoxikace alkoholem je stav, pro který je typické narušené chování s neurologickými znaky. Rozděluje se do čtyř stádií. Excitační, hypnotické, narkotické a asfyktické. Velký vliv na stanovení hladiny alkoholu má stupeň tolerance. Mezi základní znaky intoxikace alkoholem patří hádavost, agrese, labilita nálady, zhoršená pozornost a úsudek, kolísavá chůze, špatná rovnováha, porucha vědomí a jiné (Kalina, 2008, s. 133). Alkohol vzniká kvašením cukrů a je znám již od starověku a s ním i problémy, spojené s jeho nadužíváním. Česká Republika zaujímá přední místa na světě ve spotřebě alkoholu. Dlouhodobé nežádoucí účinky alkoholu se mohou projevit poškozením nervového systému, gastrointestinálního traktu, endokrinního systému, a dalších poruch. Rozvoj tělesné a psychické závislosti je hlavním rizikem nadměrného užívání alkoholu. Vývoj závislosti má čtyři stádia. Počáteční, varovnou, rozhodnou a konečnou. Léčba spočívá ve farmakoterapii (Kalina, 2008, s. 341-344).

4.2 DROGOVÁ ZÁVISLOST

Závislost na drogách představuje v životě člověka nejen problémy se zákonem, ale především zdravotní. *Změna tělesného nebo duševního zdraví a riziko nepřiměřeného jednání pod vlivem drogy vtiskne závislému záhy výkyvy duševního*

stavu. Přistupuje zhoršení vztahů v rodině, ztráta přátel, zanedbávání zevnějšku, celkové zpustnutí, odchod z domova a následné bezdomovství (Hradecký, 1996, s.51).

Podle Sochůrka (2009) je drogová závislost charakterizována silnou touhou látku užívat a pokračovat v jejím užívání za každou cenu, existencí psychické nebo fyzické závislosti včetně abstinčního syndromu, zvyšováním dávky a ničivým účinkem na jedince i společnost. Na vznik drogové závislosti spolupůsobí podnět, spouštěcí či provokující faktor, působení sociálního prostředí, struktura osobnosti, typ, charakter a dostupnost drogy. Cílem jedince je odstranění chorobného příznaku, zlepšení nálady a vyvolání zvláštních prožitků. Drogy tudíž mají vliv na chování, vědomí a náladu člověka (Sochůrek, 2009, s. 108-111).

S drogami se pojí převážně trestná činnost, kterou Sochůrek rozděluje do pěti skupin. První je organizovaná trestná činnost výrobců a distributorů drog. Druhá je trestná činnost páchaná pod přímým vlivem drog, kdy si můžeme položit otázku, jestli by jedinec páchal trestnou činnost, kdyby drogu nebral. Třetí je trestná činnost páchaná za účelem získání drogy. Jedná se zpravidla o krádeže a loupeže za účelem získání prostředků na zakoupení drogy. Čtvrtá je trestná činnost páchaná na samotných toxikomanech, kteří jsou vydírání, sexuálně zneužívání, nucení k prostituci. Poslední pátou skupinou je trestná činnost jako důsledek zneužívání drog. Jde o osoby, které vzhledem ke svému fyzickému a psychickému stavu nejsou schopny pracovat, a tak mohou z nedostatku prostředků začít páchat trestnou činnost (Sochůrek, 2009, s. 123, 124).

4.3 KRIMINALITA

Podle Hradeckého (1996) zločinné chování ovlivňuje způsob života člověka, jeho postoje, záměry, vztahy, aktivity. Obavy a strach společnosti se ubírají ke kriminalitě majetkové, násilné, mravnostní, která ukazuje právě na osoby bez domova, neboť jsou veřejnosti nejvíce na očích. Ovšem bylo by zapotřebí začít zkoumat celou problematiku ve všech jejích dimenzích a odhalit složitost celého jevu (Hradecký, 1996, s. 46, 47).

Způsob získávání finančních prostředků jsou pro bezdomovce krádeže. Je to jeden z možných způsobů, jak získat to, co bezdomovec potřebuje, či dokonce nutnost umožňující přežití. Někteří kradou jen pro svoji potřebu a jiní nakradené věci dále

prodávají. Mladí bezdomovci většinou kradou proto, že potřebují alkohol nebo peníze na drogy. Krádeže pod vlivem alkoholu nebo drog bývají poměrně časté. Mladí bezdomovci ovšem bývají i často okrádáni (Vágnerová, 2013, s. 76-80).

4.3.1. BEZDOMOVCI JAKO PACHATELÉ

Mnozí bezdomovci mají dle Hradeckého bohaté zkušenosti z kriminalitou, jiní se jí dopouštějí příležitostně či z nouze. Z výzkumů a statistik vyplývá, že bezdomovská populace je z 80-90% chronicky nemocná, zdravotně postižená, má nízkou úroveň inteligence, rozumové schopnosti ovlivněny rodinou a jejími vlivy. Poruchové a sociálně handicapované rodiny spolu s dětskými domovy patří svou povahou mezi nejdůležitějších kriminogenní faktory. Nezanedbatelným problémem je i rodinné násilí spáchané v afektu, opilosti, se záměrem ublížit, sexuálně se vybití či v krajním případě zabít. Svými následky vede ke strachu úzkosti, zoufalství až rezignaci na život a vyhání muže, ženy i děti z jejich domovů. Jedná se o čtvrtinu všech násilných činů. Rovněž osoby propuštěné z výkonu trestu, které nikdo nečeká, jsou bez finančních prostředků a dokladů se mohou rychle vrátit k trestné činnosti, aby si opatřili touto formou zdroj obživy. (Hradecký, 1996, s. 46-49).

4.3.2 BEZDOMOVCI JAKO OBĚTI

Lidé na ulici, převážně staří, nemocní a zdravotně postižení se často stávají oběťmi násilí, převážně ze strany mladistvých, kteří si na nich vybíjejí svoji agresivitu. Vybírají si je záměrně, neboť se sami nedokážou bránit a většinou se jich nikdo ani nezastane. Útoky bývají mnohdy tak brutální, že končí smrtí bezdomovce. Bohužel tresty za napadení bezdomovce bývají nízké a to nabádá jednotlivce i skupiny k dalším útokům na ně. Útoky na bezdomovce s jejich počtem narůstají. Skupinky mladých lidí se napadáním těchto osob baví a krátí si tak dlouhou chvíli. Rovněž jsou zaznamenány případy napadení bezdomovce policisty, kteří jej odvezou za město, občas ho zbijí a seberou mu boty, aby se nevrátil.

4.4 PSYCHICKÉ PROBLÉMY

Podle Marka (2012) neléčené psychické poruchy mohou zapříčinit poruchu sociálního fungování a vést k bezdomovectví a sociální izolaci. Většina duševně nemocných odmítá navštívit psychologa či psychiatra z obavy ze stigmatizace nebo pro jejich nedostupnost, přičemž velký počet bezdomovců pociťuje psychické potíže ještě před odchodem na ulici. Ty mohou stát za příčinou, že se právě na ulici ocitli. Nejčastěji získané duševní poruchy spojené s životem na ulici jsou závislosti na návykových látkách. Dále pak můžeme hovořit o psychotických onemocněních, depresivních, úzkostných a posttraumatických stresových poruchách, pokusech o sebevraždu, poruchách osobnosti a chování. Mnohdy se jedná o kombinace těchto duševních poruch. Nejznámějším druhem psychotického onemocnění je schizofrenie, která se vyznačuje bludným myšlením doprovázeným halucinacemi. Jedinec bez léčby se uzavírá do vlastního světa, kdy přestává rozumět ostatním a ti nerozumí zase jemu. Mnohdy volí útěk na ulici před tlakem příbuzných, kteří ho nutí k léčbě (Marek, 2012, s. 41-43).

Štěchová (2008) uvádí poměrně vysoké procento sledovaných osob bez domova, u kterých se našly symptomy psychických poruch. Větší význam připisuje škodlivým vlivům prostředí před vrozenými dispozicemi. U většiny bezdomovců byla narušena primární socializace, chyběly vztahy mezi rodinou nebo byl prosazován negativní výchovný styl ze strany rodičů. Jedinci měli silnou dispozici k labilitě, přecitlivělosti, bojácnosti, sebelítosti a k silným emocionálním reakcím, rovněž nízkou sebedůvěru a sníženou schopnost sebezprosažení. Podílet se na tom může i nízké vzdělání a nezáměr o nekvalifikované profese. S tím pak související špatná finanční situace. Byl ovšem zaznamenán určitý posun v nahlížení problému se snahou o lepší pochopení zejména psychických problémů těchto lidí, které byly dříve pouze odsuzovány nebo ignorovány. *Problematika psychických poruch hraje u bezdomovců závažnou roli, a to jak v zahraničí, tak v České republice. Příslušné instituce by měly s touto skutečností počítat do té míry, aby našli pomoc ti, kteří ji opravdu potřebují a zároveň byly k dispozici mechanismy, které by umožnily zabránit zneužívání zdravotnických zařízení* (Štěchová, 2008, s. 43-46).

Depresivní úzkostné stavy zvyšují riziko sociálního propadu, ale i sebevražednosti. Mladí bezdomovci trpí depresí podstatně více než běžná populace. Příčina mohla být v týrání a zneužívání v dětství. Lidé trpící depresí nejsou schopni

zvládnout zátěž návratu do většinové společnosti a zůstávají na ulici (Czémy, 2013, s. 189).

4.5 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ

Gambling neboli patologickém hráčství patří mezi závislosti, i když u něj nedochází přímo k poškození zdraví jako například u užívání alkoholu či drog. Zařadit sem můžeme karetní hazardní hry, skořápky, ruletu, hry v kostky a jiné. Zvláštními formami jsou elektronické hry, převážně hrací automaty a sázky po internetu. Hráč ve své víře ve štěstí postupně upřednostňuje hru před pracovními, sociálními, materiálními a rodinnými hodnotami a závazky. To s sebou přináší obavu, úzkost, strach z věřitelů, ztrátu zaměstnání, mnohdy i rodiny, pocit bezvýchodnosti a někdy i začátek kriminální kariéry (Sochůrek, 2009, s. 124-129).

4.6 NEZAMĚSTNANOST

Práce a pracovní uplatnění určuje ekonomický a sociální status jedince, rodin a prosperitu a stabilitu celé společnosti. Zvyšující nezaměstnanost má vliv na životní úroveň jedince, rodin a žití z podpory či sociálních dávek snižuje životní úroveň v mnoha ohledech. Může ovlivnit vztahy v rodině, denní zvyklosti, sňatečnost, porodnost, postavení jedince v rodině a jiné. Dlouhotrvající nezaměstnanost může vést k chudobě až k sociálnímu vyloučení. Rovněž má vliv na strukturu a vnímání času. Je nebezpečná hlavně pro mladistvé, kteří ještě nemají zažitý časový režim s pracovními návyky. Jejich čas bývá zaplňován nudou pasivitou i společensko nežádoucími aktivitami jako alkoholismem, kriminalitou, spánkem či sledováním televize. Pro některé je nezaměstnanost velice traumatizující a má vliv jak na fyzické, tak na psychické zdraví. Pocit neschopnosti, nepotřebnosti, neúčinnosti a z toho plynoucí stres může vyvolat u jedince cévní, mozkové i kardiovaskulární onemocnění. Politika zaměstnanosti prostřednictvím státu, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců a odborů usiluje o rozvoj infrastruktury trhu práce, podporuje vytváření nových pracovních míst a pracovních činností, zaměřuje se na zvýšení adaptability pracovní síly a podílí se na zabezpečení životních podmínek těch, kteří se stali přechodně nezaměstnanými formou dávek a podpor v nezaměstnanosti. Nezaměstnaný je zpravidla ten, který aktivně hledá práci a je registrován na úřadu práce (Krebs, 2005, s. 283-293).

Krebs (2005) rozděluje nezaměstnanost do několika typů. Frikční neboli třecí je spojena s životním cyklem a hledáním lepšího pracovního místa. Má přechodný charakter a považuje se za dobrovolnou. Druhá strukturální se pojí s nesouladem mezi nabídkou a poptávkou. Některá odvětví utlumují svoji činnost a to nese velké problémy například na Mostecku, Karvinsku či Ostravsku, které jsou spojovány především s těžbou uhlí. Sezónní nezaměstnanost zvyšuje počty nezaměstnaných zejména v zimních měsících, kdy nepracují lidé na stavbách, silnicích a dálnicích v zemědělství i lesnictví. Cyklická je způsobena snížením celkové úrovně výdajů v ekonomice a trvá dokud se nezvýší poptávka po práci. Dále existuje nezaměstnanost dobrovolná, kdy jedinec pracovat nechce a nedobrovolná, kdy pracovat chce, ale pracovní místo není. Nezaměstnanost podle Krebse je projevem a důsledkem vzniku, zániku a omezování, nebo naopak podporou některých výrobních a činností, a tím i pracovních míst. Jako taková je „určitá nezaměstnanost“ nutná, je spojena s mobilitou pracovní síly a je výrazem toho, že určitá část pracovních sil je nucena přizpůsobit se technologickým změnám (např. rekvalifikaci, hledání si nového pracovního místa, stěhování se za prací a pod.). Takovou nezaměstnanost nelze považovat za zlo, neboť je předpokladem adaptačních procesů, odstraňuje strnulost ekonomiky a usnadňuje strukturální změny. Pokud nezaměstnanost nepřekročí „určitou mez“ jedná se ve vyspělých tržních ekonomikách v dnešní době o přirozený průvodní jev, který je svým způsobem nezbytný pro ekonomiku, je zvládnutelný za pomoci různých makroekonomických opatření a politikou zaměstnanosti (Krebs, 2005, s. 287-289).

5. NADĚJE

Naděje je občanské sdružení založené spontánně v roce 1990 na pomoc tehdejšími uprchlíkům z Rumunska. Později začali převažovat českoslovenští občané, kteří přišli o domov nebo byli propuštěni z vězení. Její vznik se spojen se jménem Vlastimily Hradecké. Cílem Naděje je pomoc lidem v nouzi na základě křesťanských principů. Integrovaný program se zaměřuje na pomoc osobám při uspokojování základních životních potřeb s nabídkou ubytování i dlouhodobější pomoci. Jedná se o osoby, které pomoc potřebují, jsou ochotny ji přijmout a jsou schopny a ochotny podřídit se integračnímu programu. Program je koncipován víceúrovňově se speciálními službami, které jsou nabízeny bezplatně. Mezi ně můžeme zařadit dobré slovo, přátelský rozhovor (psychoterapie), osobní hygienu, ošacení a obuv (ze sbírek), nasycení a občerstvení (z potravinové banky), posezení a odpočinek v teplém, čistém a přívětivém prostředí, nabídku a zprostředkování práce, pracovní poradenství, nabídku azylového ubytování dle možností, lékařské vyšetření a ošetření, zdravotní poradenství, osvětu a poradenství, společenskou výchovu, sociální prevenci, asistenci při jednání s úřady, kulturní aktivity beneficentů, křesťanskou misijní a pastorační službu. Dále integrační program doplňují speciální služby jako například ordinace praktického lékaře pro bezdomovce, středisko pomoci mladým lidem po léčbě závislosti na drogách, azylové ubytování pro mladé lidi, kteří po dosažení plnoletosti opustili dětský domov, chráněná práce a rekvalifikace, terénní dobročinná služba a sociální depistáže (Hradecký, 1996, s. 65).

Naděje k dnešní době disponuje 21 pobočkami v Brně, České Třebové, Jablonci nad Nisou, Kadani, Klášterci nad Ohří, Liberci, Litoměřicích, Litomyšli, Lovosicích, Mladá Boleslav, Nedašově, Otrokovicích, Písku, Plzni, Praze, Roudnici nad Labem, Vejprtech, Vizovicích, Vsetíně, Vysokém Mýtě a Zlíně (Naděje, 2017).

5.1 NÍZKOPRAHOVÉ DENNÍ CENTRUM

Nízkoprahové denní centrum je ambulantní službou, které nabízí pomoc a podporu lidem v nepříznivé sociální situaci, většinou spojenou se ztrátou bydlení. Posláním je zajistit základní životní potřeby a následně poskytnout službu k podpoře stabilizace jedince a k jeho návratu k běžnému způsobu života. Cílem jsou muži a ženy od 18 let. V centrech mohou zpravidla využívat sociální poradenství, hygienický servis,

mají vytvořené podmínky pro přípravu vlastní stravy, je jim poskytnuto ošacení, psychologické poradenství, rovněž praní osobního prádla v určitých dnech, potravinová pomoc, která je ovšem limitována možnostmi. Využít mohou také křesťanskou duchovní službu, úschovu finanční hotovosti či doprovod na úřady nebo k lékaři. Nepříznivou sociální situaci klientů zpravidla doprovází vztahové problémy, nedostatek prostředků pro zajištění běžného způsobu života, nezaměstnanost, návrat z výkonu trestu odnětí svobody nebo ústavní péče, nejisté nebo nevyhovující bydlení či ztráta bydlení (Naděje, 2017).

Klient přichází do centra zpravidla pro potravinovou, či materiální pomoc, nebo jen proto, aby si odpočinul či využil některých služeb. Mnozí vyhledají sociální pracovníci a žádají o pomoc s vyřešením konkrétního problému a poskytnutím určitých informací. Je vhodné s klientem vytvořit individuální plán, aby klient nebyl naráz zahlcen nadbytečnými informacemi. Jednotlivé body v plánu pomáhají klientovi v uvědomění, že reintegrace se skládá z jednotlivých dosažitelných kroků. Cíl musí být stanoven konkrétní a relativně a snadno splnitelný. Každý jednatel má odlišné požadavky, např. potřebuje pomoc s vyřízením dokladů nebo při řešení dluhů a exekucí či zprostředkovat zaměstnání, ubytování, požádat o pomoc při kontaktování rodiny nebo pomoc s vyřízením nástupu na léčbu (Marek, 2012, s. 129-137).

5.2 NOCLEHÁRNA

Cílovou skupinou jsou muži a ženy ve věku od 18 let, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, či mají nejisté, nevyhovující nebo ohrožující bydlení. Noclehárnu mohou využívat také osoby propuštěné z vězení či zařízení ústavní péče. Provozní doba noclehárny např. v Mladá Boleslavi je od pondělí do neděle od 20 hodin do 7 hodin a má kapacitu 16 lůžek z toho 12 pro muže a 4 pro ženy. Pobyt v délce nepřesahující dva měsíce je zpoplatněn částkou 30 korun za noc. Za pobyt od dvou do třech měsíců se platí částka 50 korun a nad tři měsíce stojí nocleh 70 korun. Za nocleh se platí předem do pokladny střediska. Cílem je, aby klienti přečkali noc v bezpečném prostředí, měli možnost osobní hygieny a získali základní informace pro řešení své nepříznivé situace (Naděje, 2017).

5.3 TERÉNNÍ PROGRAM (STREETWORK)

Podle Marka (2012) je terénní sociální práce nezbytnou pro sociálně patologickou skupinu, která není ochotna nebo schopna navštěvovat střediska určená pro práci s nimi. Důvod proč bezdomovec nevyhledává služby střediska může být různý. Nezná dostupné služby, věří si, že situaci zvládne sám, nemá důvěru v pracovníky ve středisku, má špatnou zkušenost, rezignoval na změnu, podlehl negativní recenzi, nebo má přerušené služby ve středisku. Terénní pracovník je tedy prostředníkem, který mapuje a provádí depistáž dané lokality. Ta může sloužit pro přespávání, setkávání či dočasný odpočinek, k získávání určitých zdrojů (žebření, vybírání popelnic) nebo k dočasným úkonům (příprava stravy, vypalování kabelů, úschovna materiálu). Je ovšem nutné respektovat soukromí osob bez domova a vytvářet důvěryhodný vztah na základě zkušenosti, šikovnosti a trpělivosti. Kontakt lze navázat přes prostředníka (jiného bezdomovce), dále pasivní kontakt, kdy pracovník čeká na oslovení v klientově prostředí či aktivní kontakt, kde aktivita předpokládá ze strany sociálního pracovníka. Ten nabízí materiální pomoc v podobě ošacení, hygienických potřeb, potravinového balíčku případně informační službu, nejlépe formou letáku. Terénní sociální práce je dlouhodobý a trpělivý proces (Marek, 2012, s. 116-119).

EMPIRICKÁ ČÁST

V teoretické části byly popsány základní pojmy spojené s bezdomovectvím jako je chudoba, sociální vyloučení, legislativa a praktické přístupy. Dále typy a faktory bezdomovectví. Následuje část zaměřená na vybrané sociálně patologické jevy alkoholismus, drogovou závislost, kriminalitu, psychické problémy a patologické hráčství. Závěr teoretické části se zabývá neziskovou nevládní organizací Naděje, která působí v Mladé Boleslavi, kde mohou lidé bez domova využívat nízkoprahové denní centrum, terénní program a noclehárnu. Empirická část je věnována přípravě průzkumu, stanovení předpokladů, použitým metodám, provedení průzkumu, výsledkům a jejich interpretací, závěru a navrhovaným opatřením.

6. CÍL EMPIRICKÉ ČÁSTI

Cílem empirické části je analyzovat problematiku osob bez domova v Mladé Boleslavi se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. V Mladé Boleslavi a přilehlém okolí je poměrně nízká nezaměstnanost. Je to hlavně díky automobilovému průmyslu a firmám, které dodávají součástky a náhradní díly pro automobilku Škoda. Lze předpokládat, že osob ohrožených bezdomovectvím je v Mladé Boleslavi poměrně malá část. Právě proto se v tomto městě a přilehlém okolí fenoménu bezdomovectví nevěnuje taková pozornost jako např. v Praze či jiných větších městech. Mladá Boleslav nemá azylový dům pro bezdomovce, což by také pomohlo osobám bez domova, které zde pobývají.

6.1 STANOVENÉ PŘEDPOKLADY

V průzkumu byly stanoveny tři předpoklady týkající se rodinného stavu, kriminality a užívání návykových látek. Úkolem práce bude potvrzení či vyvrácení předpokladů uvedených níže.

P1: Rozpad rodiny je častější příčinou bezdomovectví u mužů než u žen.

Předpokládám, že bezdomovectvím jsou ohroženi více muži převážně z důvodu rozvodu nebo rozpadu rodiny, kdy muži častěji opouští domov jen s osobními věcmi a byt či dům přenechávají manželkám nebo partnerkám s dětmi.

P2: Bezdomovci se častěji trestné činnosti dopouštějí než se stávají oběťmi trestných činů.

Lze předpokládat, že pokud se člověk dostane do pozice bezdomovce, ta ho sama o sobě nutí, aby se trestné činnosti, hlavně krádeží dopouštěl tím spíše, pokud nemá vlastní finanční prostředky.

P3: Bezdomovci požívají častěji alkohol než jiné drogy.

Lze předpokládat, že požívání alkoholu u bezdomovců je častější, neboť alkohol je dostupnější a levnější.

7. POUŽITÉ METODY

Pro bakalářskou práci jsem zvolila kvantitativní průzkum. Jako metodu sběru dat jsem použila metodu dotazování, techniku dotazník. Zvolila jsem ho z důvodů některých otázek, zejména ohledně závislostí. Pokud bych zvolila techniku rozhovor, někteří klienti by se nemuseli k závislostem vyjádřit nebo by mohli podat nepravdivé informace. Anonymní forma dotazníku mi přišla jako nejlepší varianta k dosažení objektivních výsledků.

7.1 DOTAZNÍK

Podle Reichela je metoda dotazování, způsob specifický pro výzkum sociální. Podstatou je kladení otázek ve formě písemné (dotazník) nebo mluvené (rozhovor). Zásadou jsou otázky srozumitelné všem, které lze rozdělit na otázky volné (otevřené), uzavřené a polouzavřené (Reichel, 2009, s. 99-102).

Dotazník, který jsem sestavila pro potřeby bakalářské práce na téma Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi obsahoval 25 otázek, kde respondenti volili jednu variantu, u některých otázek i více variant odpovědí. V poslední otázce měli prostor pro vlastní názor či připomínku.

8. POPIS VZORKU

Průzkum probíhal v měsíci únoru a měsíci březnu roku 2017. V únoru jsem oslovila v nízkoprahovém denním centru Naděje v Mladé Boleslavi 14 klientů, kteří tam v tu dobu byli přítomni, tj. mezi 13 a 14 hodinou, kam chodím pravidelně jednou za čtrnáct dní jako dobrovolnice, kde stříhám klienty a hraji s nimi společenské hry již dva roky. Respondenty jsem ubezpečila, že dotazník je anonymní a bude použit pouze pro účely napsání mé bakalářské práce na téma Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi. Všichni přítomní mi dotazník ochotně vyplnili. Zbylou část dotazníků jsem nechala u sociální pracovnice a poprosila ji, zda by neoslovila další klienty, kteří přijdou do nízkoprahového denního centra Naděje v Mladé Boleslavi během měsíce února a měsíce března. Rovněž jsem poprosila terénního pracovníka, zda by se nepokusil oslovit některého klienta v terénu pro vyplnění dotazníku. Získala jsem dalších 16 vyplněných dotazníků. Dohromady se mi podařilo shromáždit 30 dotazníků, což je při počtu cca 200 klientů ročně zaevidovaných v Naději docela úspěch.

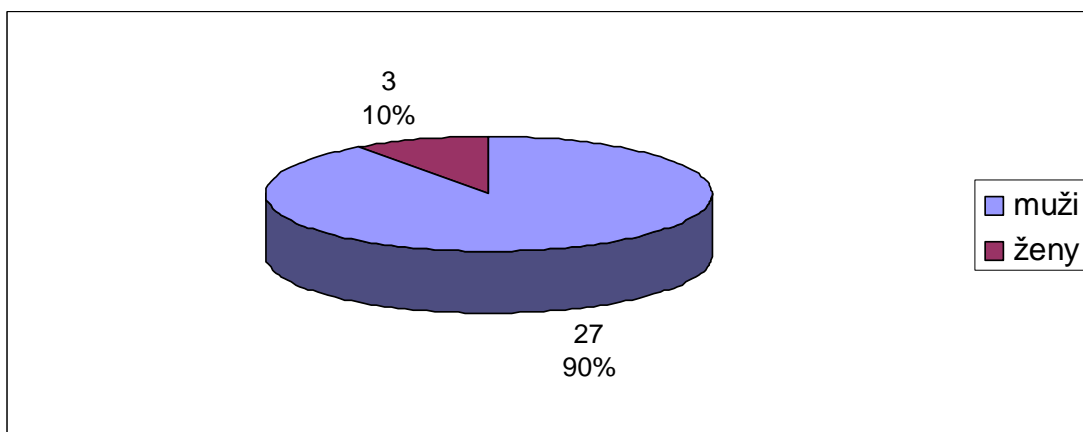

9. VÝSLEDKY PRŮZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

V následující části bakalářské práce na téma Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi představuji výsledky, které jsem získala prostřednictvím dotazníku o 25 otázkách. Získané poznatky byly zpracovány do grafů a tabulek a opatřeny komentářem. K vyhodnocení jsem použila počítačový program Microsoft Excel 2003.

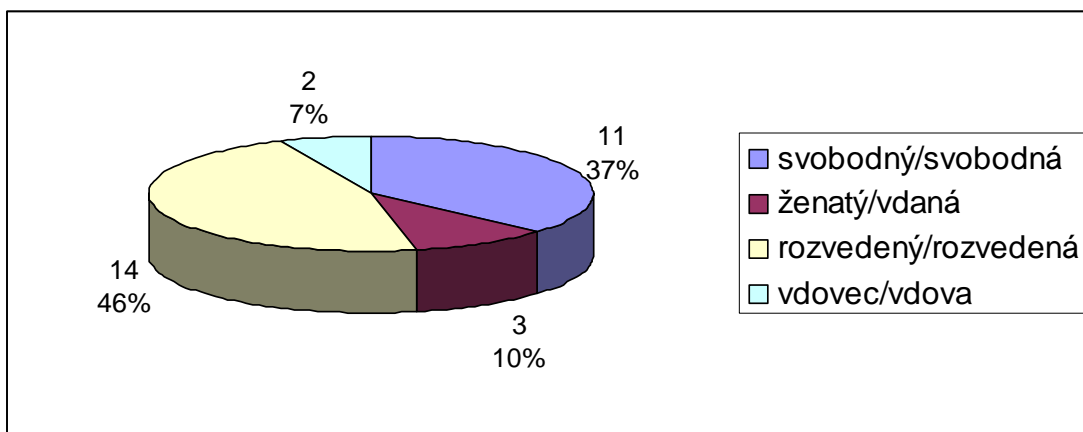
9.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Graf č. 1: Pohlaví

Výzkumného šetření se zúčastnilo 27 mužů a 3 ženy z celkového počtu 30 osob.

Graf č. 2: Rodinný stav

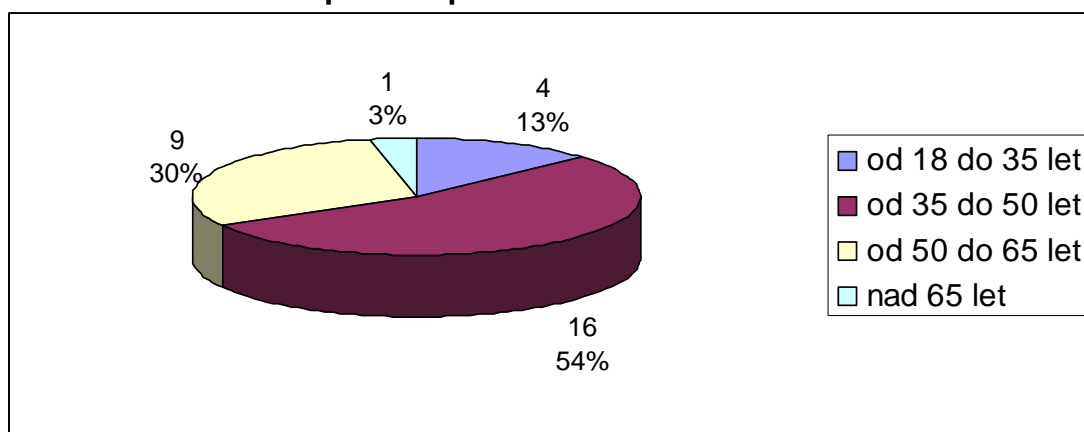

Tabulka 2 Rodinný stav

Rodinný stav	Počet osob	Počet osob v %
svobodný/svobodná	11	37
ženatý/vdaná	3	10
rozvedený/rozvedená	14	46
vdovec/vdova	2	7

Z výsledků vyplývá, že největší skupinu tvoří rozvedení. Druhou skupinou jsou svobodní (z toho 2 ženy). Vdovců a ženatých/vdaných osob je mezi bezdomovci minimálně. Z respondentů jsou 2 muži vdovci a 1 vdaná žena.

Graf č. 3: Věková skupina respondenta

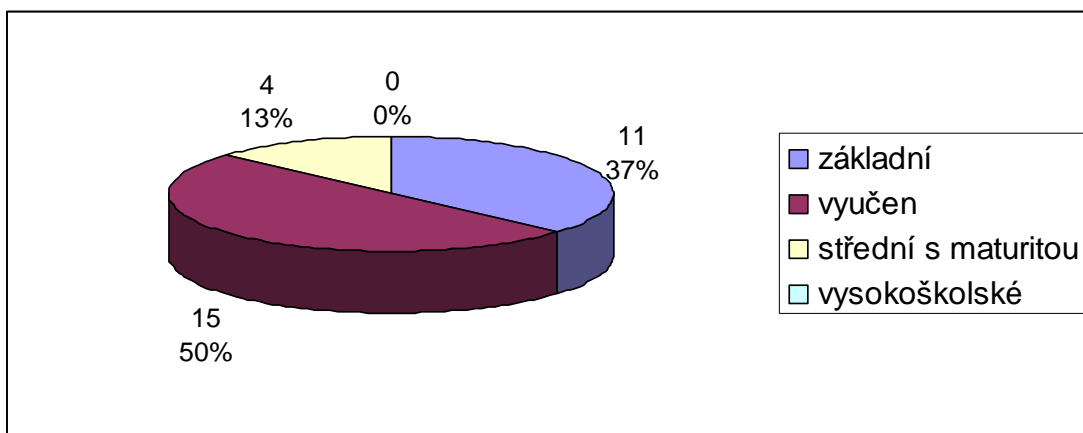

Tabulka 3 Věková skupina respondenta

Věková skupina	Počet osob	Počet osob v %
od 18 do 35 let	4	13
od 35 do 50 let	16	54
od 50 do 65 let	9	30
nad 65 let	1	3

Nejpočetnější skupinou jsou osoby ve věku od 35 do 50 let, tedy v produktivním věku. Za nimi následuje skupina ve věku od 50 do 65 let. Na třetím místě je nejmladší skupina bezdomovců a nejméně osob mezi bezdomovci je nad 65 let.

Graf č. 4: Vzdělání

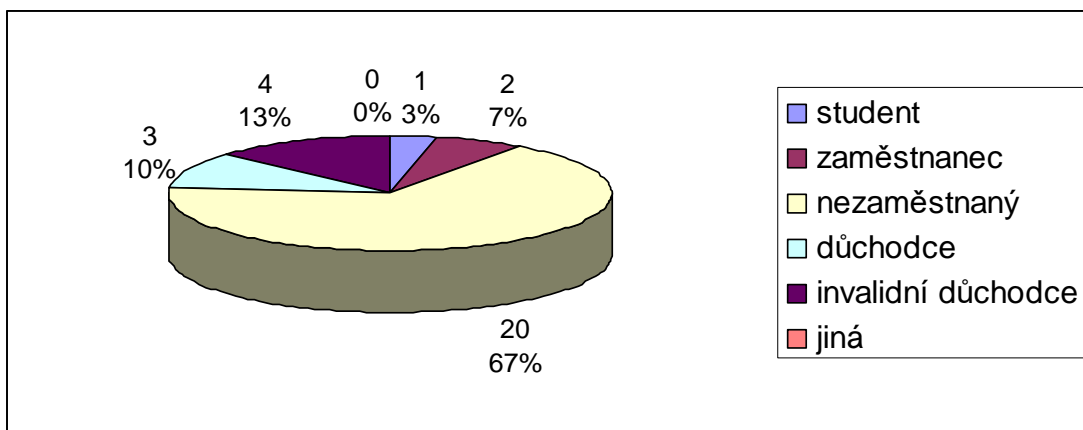

Tabulka 4 Nejvyšší ukončené vzdělání

Nejvyšší ukončené vzdělání	Počet osob	Počet osob v %
základní	11	37
vyučen	15	50
střední s maturitou	4	13
vysokoškolské	0	0

Z uvedených výsledků vyplývá, že většina respondentů uvedla vyučení jako nejvyšší ukončené vzdělání. Na druhém místě následuje základní vzdělání. Maturitu uvedli 4 respondenti a vysokoškolské vzdělání neměl nikdo.

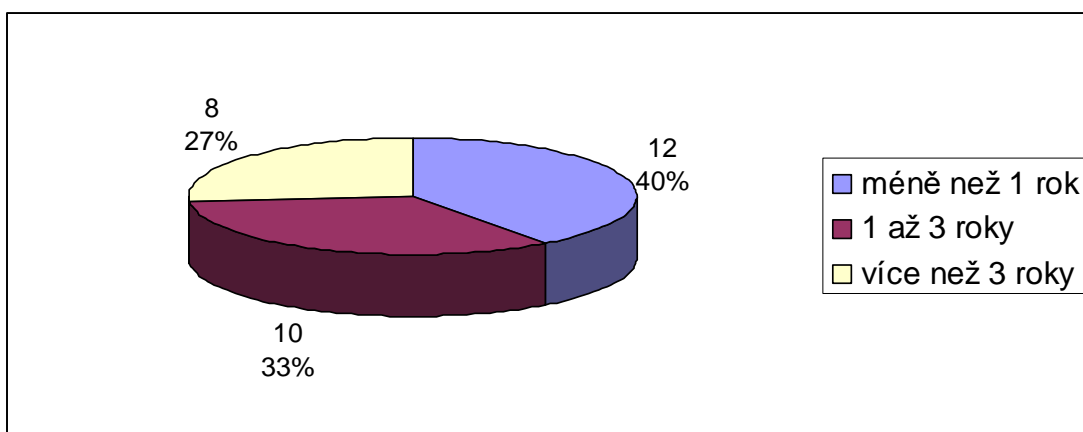
Graf č. 5: Profese

Tabulka 5 Profese

Jaká je vaše profese?	Počet osob	Počet osob v %
student	1	3
zaměstnanec	2	7
nezaměstnaný	20	67
důchodce	3	10
invalidní důchodce	4	13
jiná	0	0

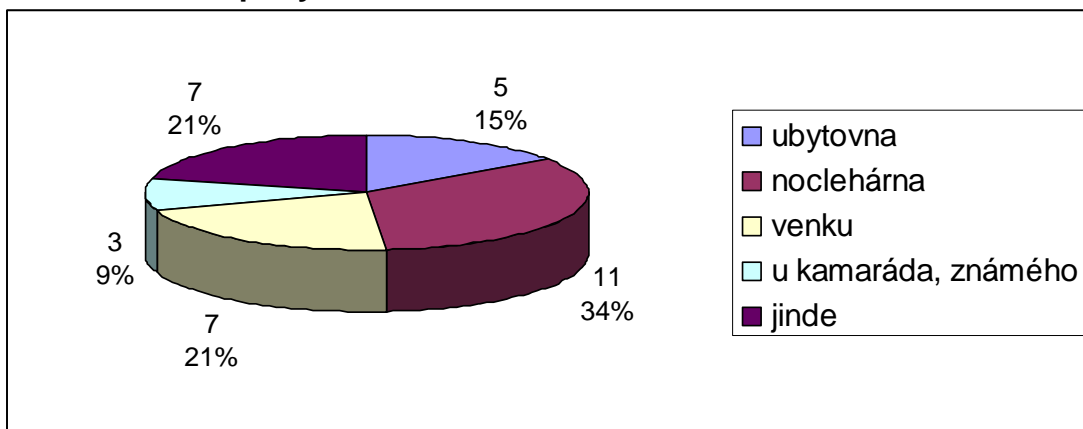
Nejvíce osob bez domova je nezaměstnaných. Na druhém místě jsou invalidní důchodci, na třetím místě starobní důchodci. Dále následují 2 zaměstnanci a 1 student.

Graf č. 6: Doba bez domova**Tabulka 6 Doba bez domova**

Jak dlouho jste bez domova?	Počet osob	Počet osob v %
méně než 1 rok	12	40
1 až 3 roky	10	33
více než 3 roky	8	27

Nejpočetnější skupinou jsou osoby, které uvedli délku bez domova do 1 roku. Následují osoby s délkou 1 až 3 roky. Délku více než 3 roky uvedlo 8 respondentů. Na dovětek, u osob, které jsou bez domova více než 3 roky, bylo uvedeno 7, 4, 5, 20, 7, 5, 20 a 7 let.

Graf č. 7: Místo pobytu

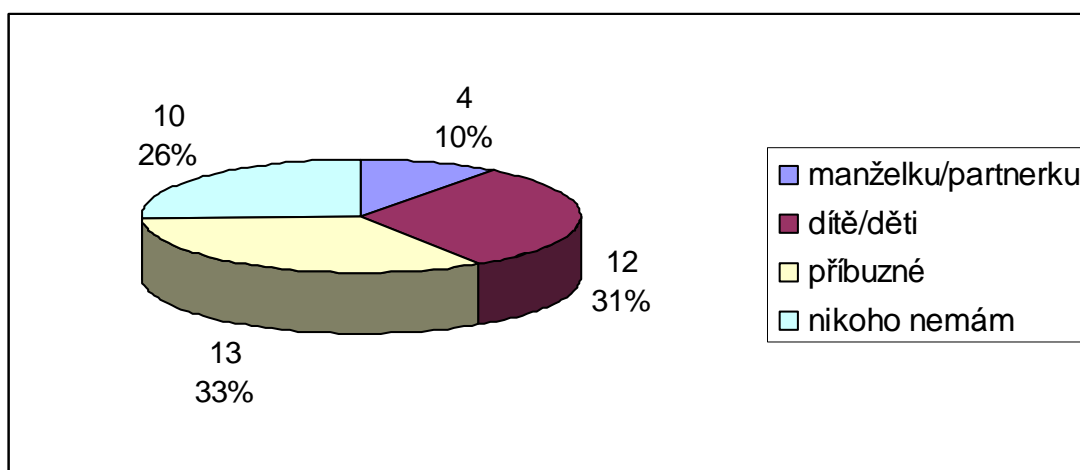

Tabulka 7 Místo pobytu

Kde nyní přebýváte?	Počet
ubytovna	5
noclehárna	11
venku	7
u kamaráda, známého	3
jinde	7

Podle výzkumu nejvíce respondentů přebývá v noci na noclehárně. U této otázky zakroužkovali 3 respondenti 2 odpovědi. První uvedl noclehárnu a venku, druhý přebývá u kamaráda a venku, třetí zakroužkoval noclehárnu a jinde. Domnívám se, že zde hrají roli finanční prostředky. Pokud je mají, raději si zaplatí noclehárnu. Také záleží na ročním období a na počasí. Sedm respondentů uvedlo jinde, bohužel zde měl být uveden dovětek, aby respondenti uvedli, kde přebývají.

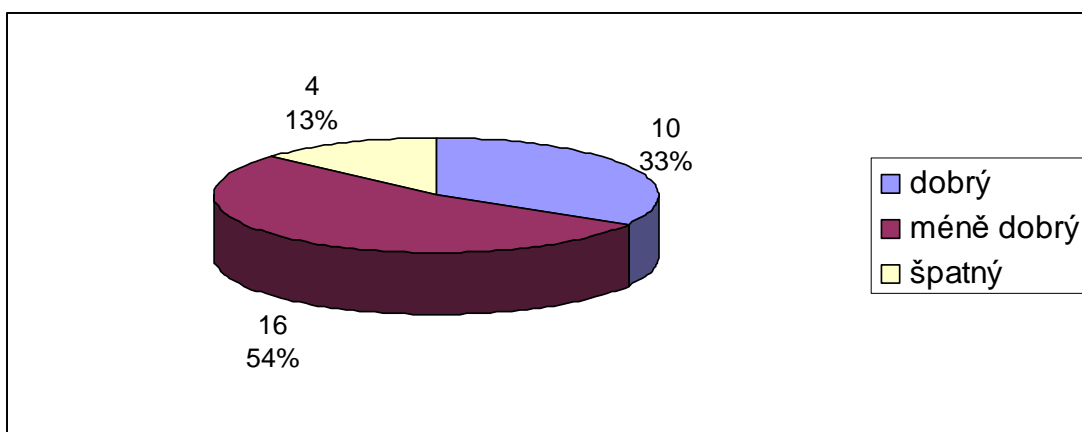
Graf č. 8: Rodina

Tabulka 8 Rodina

Máte rodinu?	Počet
manželku/partnerku	4
dítě/děti	12
příbuzné	13
nikoho nemám	10

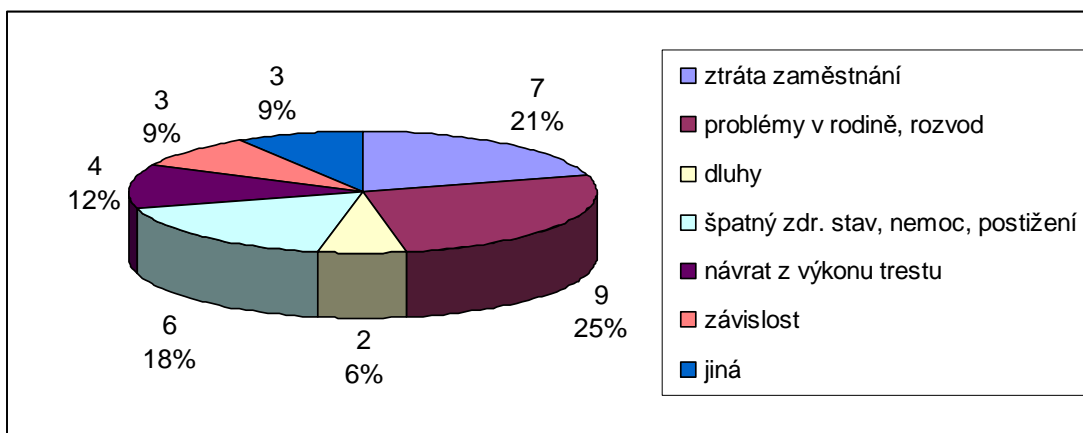
Většina osob uvedla, že má příbuzné, následuje skupina respondentů, která zaškrtnla, že má děti. Celá třetina respondentů ovšem nikoho nemá. Na posledním místě jsou partneři/manželé. Dvacet dva respondentů zakroužkovalo pouze 1 odpověď. Sedm respondentů označilo po dvou odpovědích, převládala varianta děti a příbuzné. Jeden označil 3 odpovědi, partnerku, dítě a příbuzné.

Graf č. 9: Zdravotní stav**Tabulka 9 Zdravotní stav**

Jaký je váš zdravotní stav?	Počet osob	Počet osob v %
dobrý	10	33
méně dobrý	16	54
špatný	4	13

Šestnáct respondentů uvedlo, že jejich zdravotní stav je méně dobrý. Dobrý stav uvedlo 10 respondentů a 4 označili svůj zdravotní stav jako špatný. Je možné, že tuto možnost zvolili právě 4 respondenti, kteří jsou invalidními důchodci.

Graf č. 10: Hlavní příčina bezdomovectví

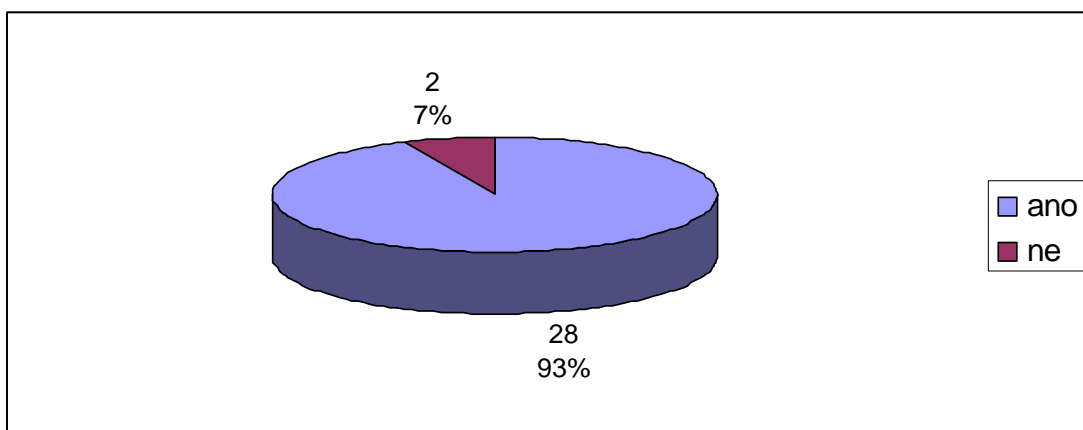

Tabulka 10 Hlavní příčina bezdomovectví

Jaká byla podle vás hlavní příčina, že jste se stal/a bezdomovcem?	Počet
ztráta zaměstnání	7
problémy v rodině, rozvod	9
dluhy	2
špatný zdravotní stav, nemoc, postižení	6
návrat z výkonu trestu	4
závislost	3
jiná	3

Za hlavní příčinu bezdomovectví, označili respondenti problémy v rodině, rozvod, následuje ztráta zaměstnání, špatný zdravotní stav a návrat z výkonu trestu. Dále následuje závislost, jiná příčina a poslední jsou uváděny dluhy. Čtyři respondenti zakroužkovali 2 možnosti.

Graf č. 11: Doklady

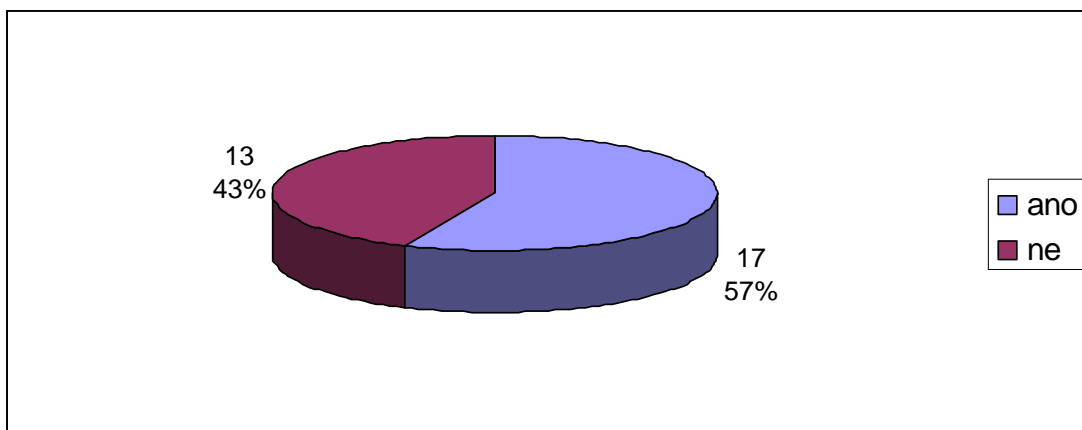

Tabulka 11 Doklady

Vlastníte osobní doklady?	Počet osob	Počet osob v %
ano	28	93
ne	2	7

Dvacet osm osob uvedlo, že vlastní osobní doklady. Pouze 2 osoby doklady nemají.

Graf č. 12: Dávky

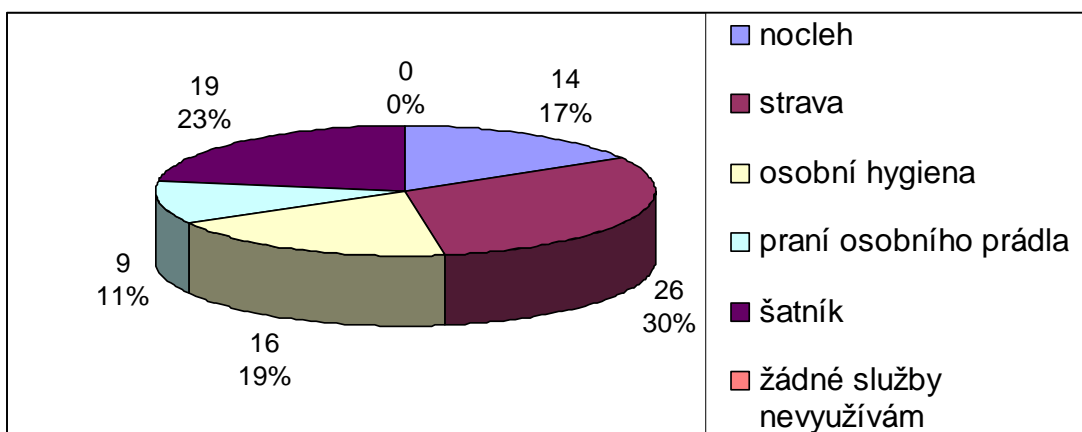

Tabulka 12 Dávky

Pobíráte nějaké dávky?	Počet osob	Počet osob v %
ano	17	57
ne	13	43

Sedmnáct respondentů pobírá nějaké dávky a 13 nepobírá žádné dávky. Mezi ně jsou zde zahrnuti i invalidní a starobní důchody.

Graf č. 13: Služby NDC Naděje v MB

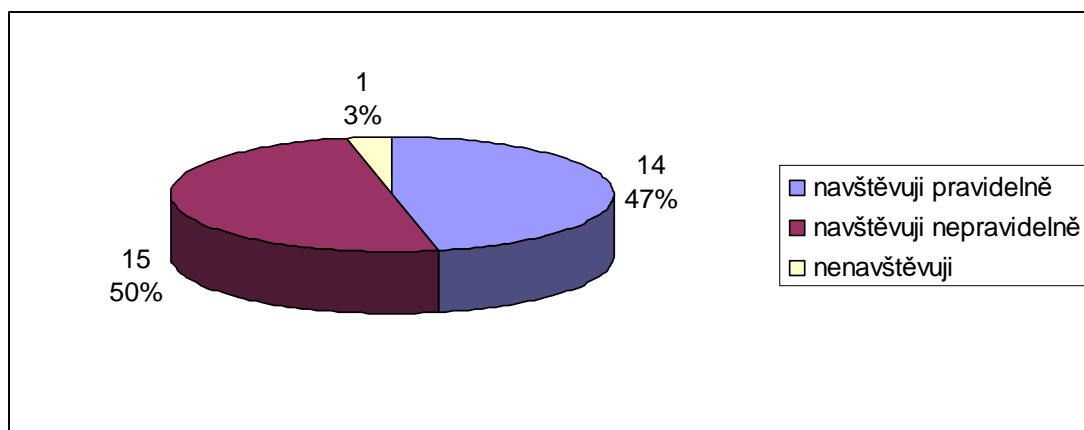

Tabulka 13 Služby NDC Naděje

Využíváte služby centra Naděje v MB?	Počet služeb
nocleh	14
strava	26
osobní hygiena	16
praní osobního prádla	9
šatník	19
žádné služby nevyužívám	0

Nejčastější službou je poskytování stravy, kde mohou klienti využívat snídaně, obědy a večere, případně si odnést potravinové balíčky, pokud pracují, nebo se nemohou z různých důvodů dostavit na poskytnutí stravy do Naděje. Druhou nejčastější využívanou službou je poskytnutí ošacení a obutí. Následuje osobní hygiena. Klienti se mohou osprchovat a oholit. Na čtvrtém místě je poskytování noclehu. Z 30 respondentů uvedlo 14, že nocleh využívá. To je téměř polovina.

Graf č. 14: Pobyť v NDC Naděje v MB

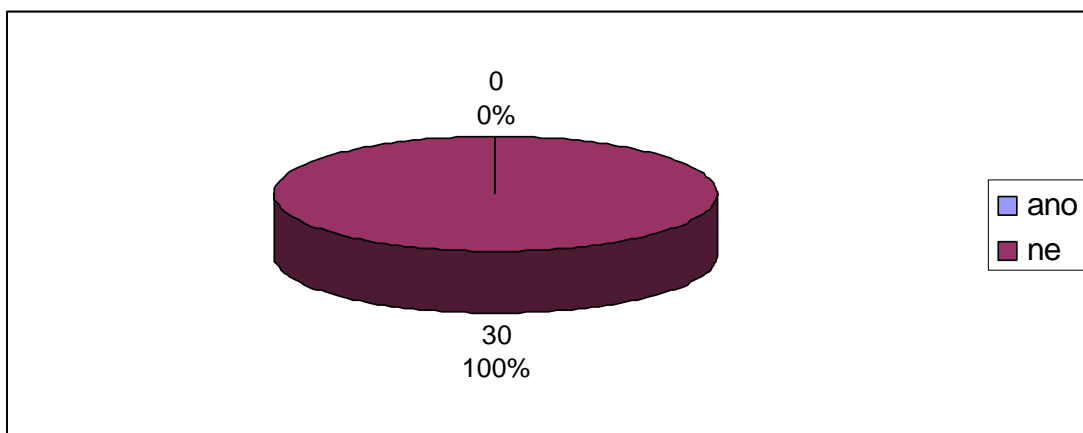

Tabulka 14 Pobyť NDC Naděje

Kolikrát týdně navštěvujete centrum Naděje?	Počet osob	Počet osob v %
navštěvuji pravidelně	14	47
navštěvuji nepravidelně	15	50
nenavštěvuji	1	3

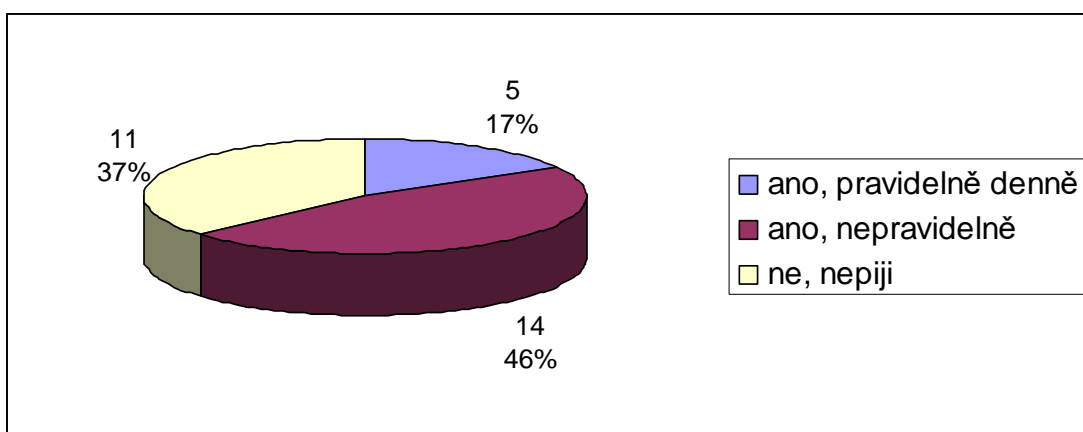
Patnáct respondentů navštěvuje nízkoprahové denní centrum (NDC) nepravidelně. Na druhém místě je skupina, která uvedla, že navštěvuje NDC denně nebo obden a 1 osoba uvedla, že NDC nenavštěvuje. To znamená, že 1 dotazník byl vyplněn v terénu.

Graf č. 15: Chybějící služby v NDC Naději

Všech 30 respondentů uvedlo, že jim v nízkoprahovém denním centru Naděje v Mladé Boleslavi nechybí žádná služba.

Graf č. 16: Alkohol

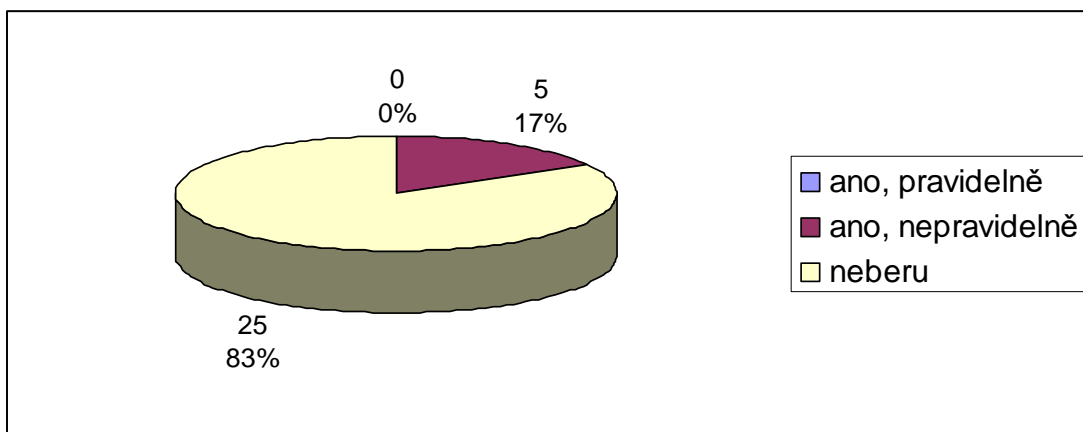
Tabulka 15 Alkohol

Pijete alkohol?	Počet osob	Počet osob v %
ano, pravidelně denně	5	17
ano, nepravidelně	14	46
ne, nepiji	11	37

Čtrnáct respondentů uvedlo, že pijí alkohol nepravidelně. Za nimi následuje skupina 11 osob, která uvádí, že alkohol nepije a 5 osob uvedlo, že pije pravidelně denně. Na otázku č. 20, léčil/a jste se někdy pro nějakou závislost, odpovědělo 7 respondentů

ano. V léčebně se léčili 2 osoby, na psychiatrii 3 a ve vězení 3. Z toho 1 respondent uvedl, že se léčil jak na psychiatrii, tak i ve vězení.

Graf č. 17: Drogy

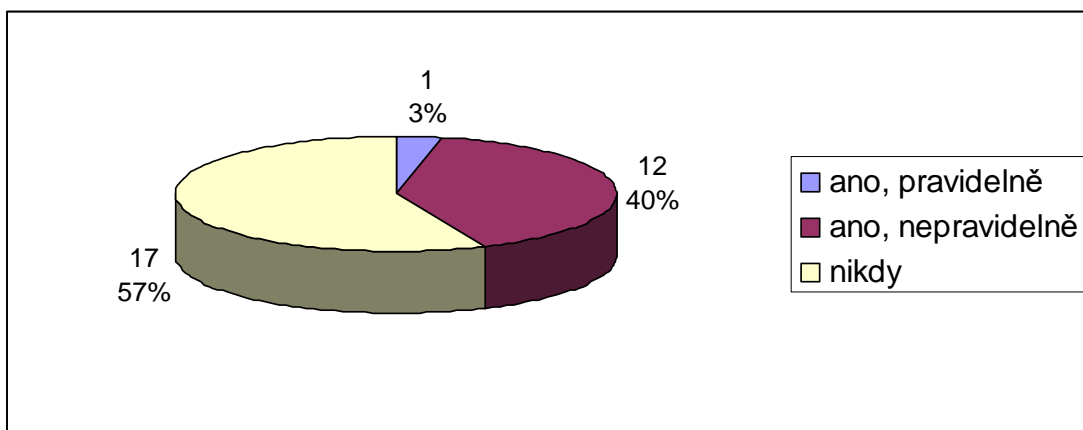

Tabulka 16 Drogy

Berete drogy?	Počet osob	Počet osob v %
ano, pravidelně	0	0
ano, nepravidelně	5	17
neberu	25	83

Dvacet pět respondentů drogy nebere. Nepravidelně bere drogy 5 respondentů. Pravidelně drogy nebere nikdo, což je potěšující zpráva. Opět zmíním odpovědi na otázku č. 20, zda se respondenti někdy léčili pro nějakou závislost. Dva uvedli, že se léčili v léčebně, 3 na psychiatrii a 3 ve vězení. Z toho 1 osoba uvedla, že se léčila na psychiatrii i ve vězení.

Graf č. 18: Trestná činnost

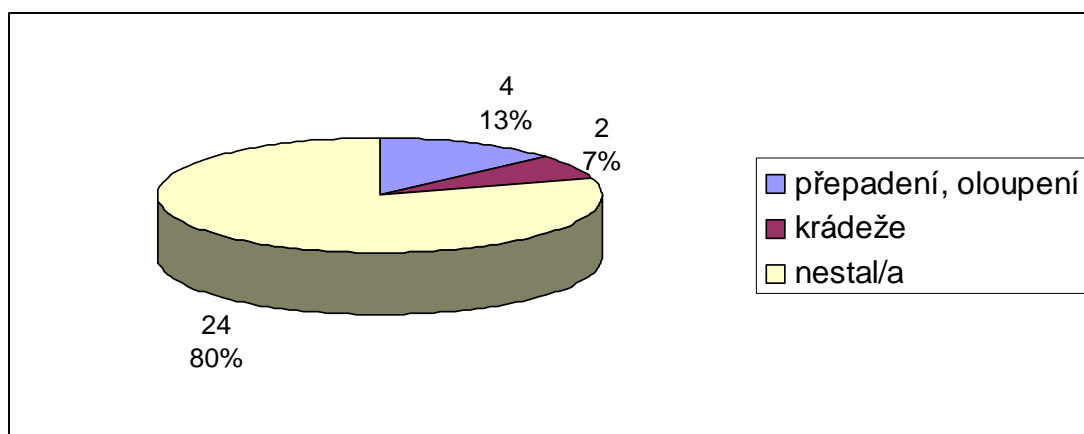

Tabulka 17 Trestné činnost

Dopustil/a jste se někdy trestné činnosti, např. krádeže?	Počet osob	Počet osob v %
ano, pravidelně	1	3
ano, nepravidelně	12	40
nikdy	17	57

Sedmnáct respondentů uvedlo, že se nikdy nedopustilo trestné činnosti. Nepravidelně se dopouští trestné činnosti (krádeže) 12 respondentů. Pravidelně se dopouští trestné činnosti 1 respondent.

Graf č. 19: Oběť násilného trestného činu

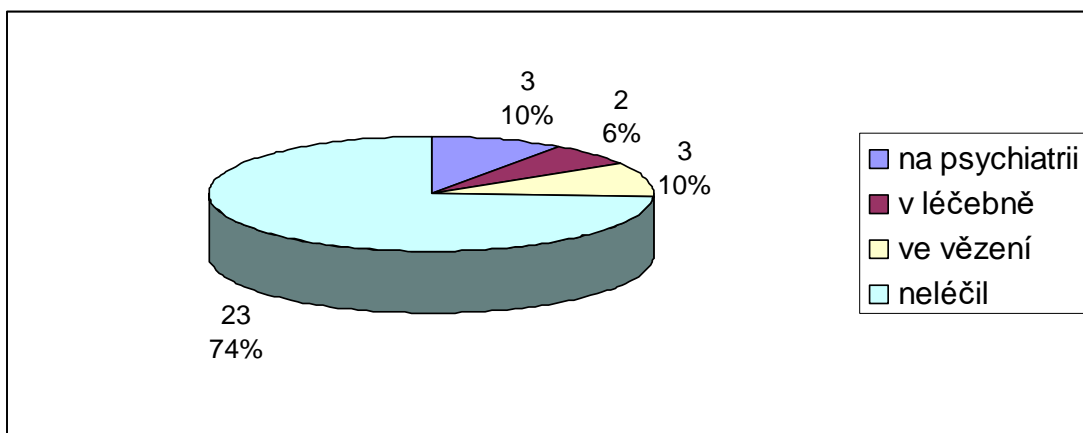

Tabulka 18 Oběť násilného trestného činu

Stal/a jste se někdy obětí násilného trestného činu?	Počet osob	Počet osob v %
přepadení, oloupení	4	13
krádeže	2	7
nestal/a	24	80

Dvacet čtyři respondentů uvedlo, že se nikdy nestalo obětí trestného činu. Čtyři respondenti uvedli, že se stali obětí přepadení, oloupení. Dva respondenti se stali obětí krádeže. Podle grafu je vidět, že v Mladé Boleslavi se bezdomovci často nestávají oběťmi násilných trestných činů.

Graf č. 20: Léčba závislosti

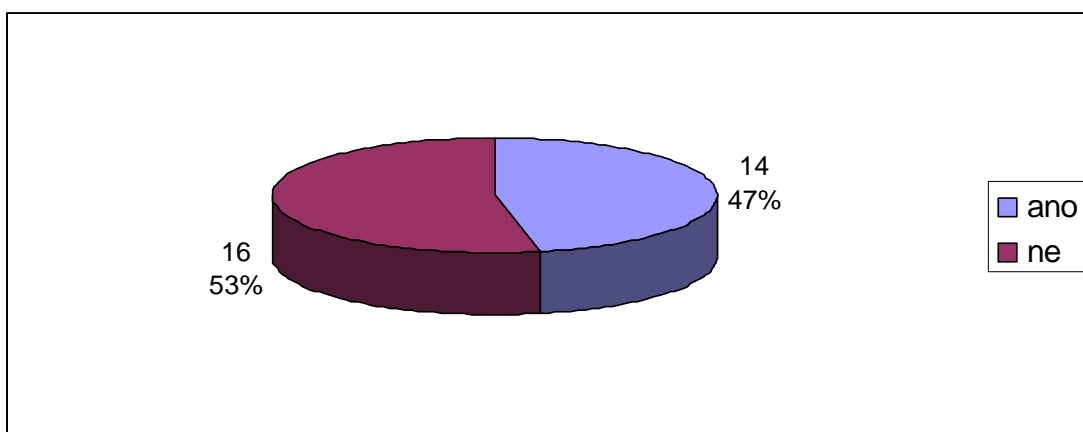

Tabulka 19 Léčba závislosti

Léčil/a jste se někdy pro nějakou závislost (alkohol, drogy, hráčství)?	Počet
na psychiatrii	3
v léčebně	2
ve vězení	3
neléčil	23

Většina, tedy 23 respondentů se nikdy pro závislost neléčila. V léčebně se léčili 2 osoby, na psychiatrii 3 a ve vězení 3. Jeden respondent uvedl, že se léčil na psychiatrii i ve vězení, proto je uvedeno 31 odpovědí.

Graf č. 21: Exekutoři

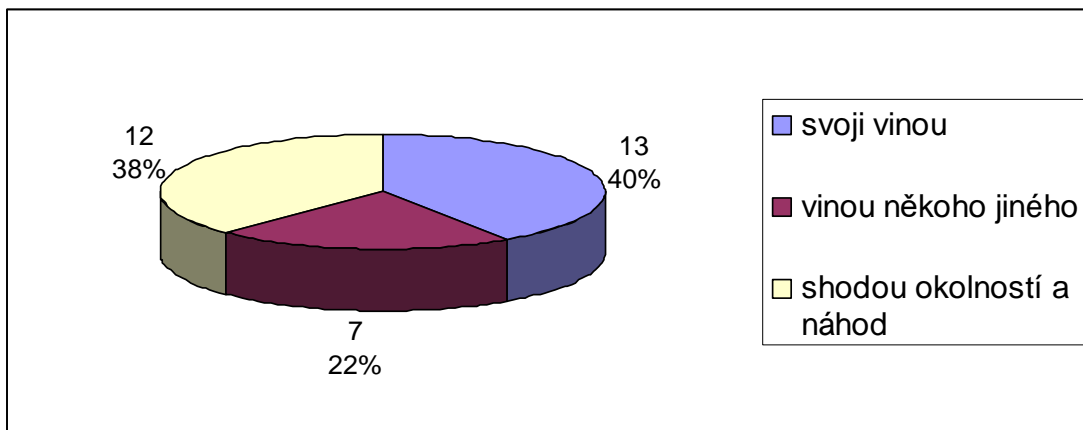

Tabulka 20 Exekutoři

Máte osobní zkušenosti s exekutory?	Počet osob	Počet osob v %
ano	14	47
ne	16	53

Čtrnáct respondentů uvedlo v dotazníku, že má osobní zkušenosti s exekutory. Přestože většina bezdomovců spatřuje svoji příčinu bezdomovectví v rozpadu rodiny, téměř polovina má osobní zkušenosti s exekutory.

Graf č. 22: Bezdomovectví

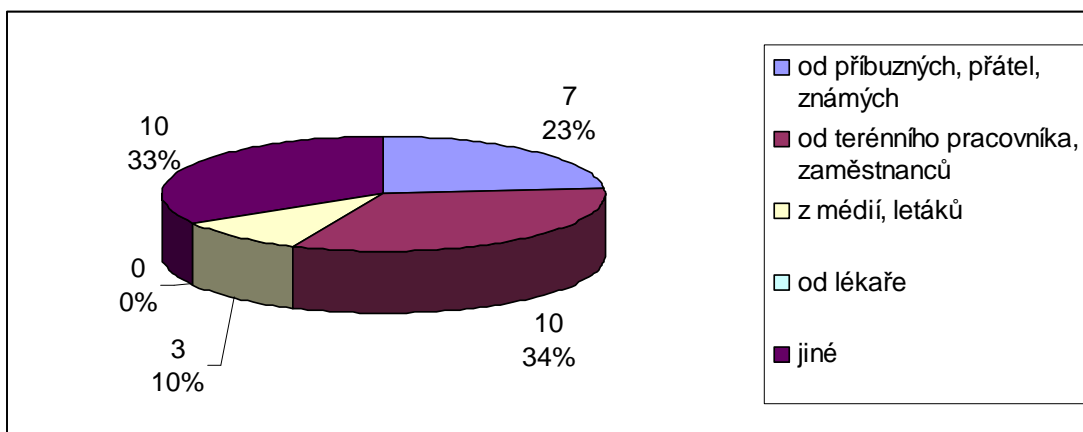

Tabulka 21 Bezdomovectví

Jak jste se do situace bezdomovce dostal/a?	Počet
svoji vinou	13
vinou někoho jiného	7
shodou okolností a náhod	12

Z výzkumu vyplývá, že 13 respondentů si myslí, že se do pozice bezdomovce dostali vlastní vinou, na druhém místě 12 respondentů si myslí, že je to shodou okolností a náhod a 7 respondentů se domnívá, že za to může někdo jiný. Dva respondenti zaškrtnuli 2 odpovědi současně. První respondent, že je to vinou někoho jiného a shodou okolností a náhod a druhý respondent označil, že je to jeho vina a shodou okolností a náhod.

Graf č. 23: Informace o Naději

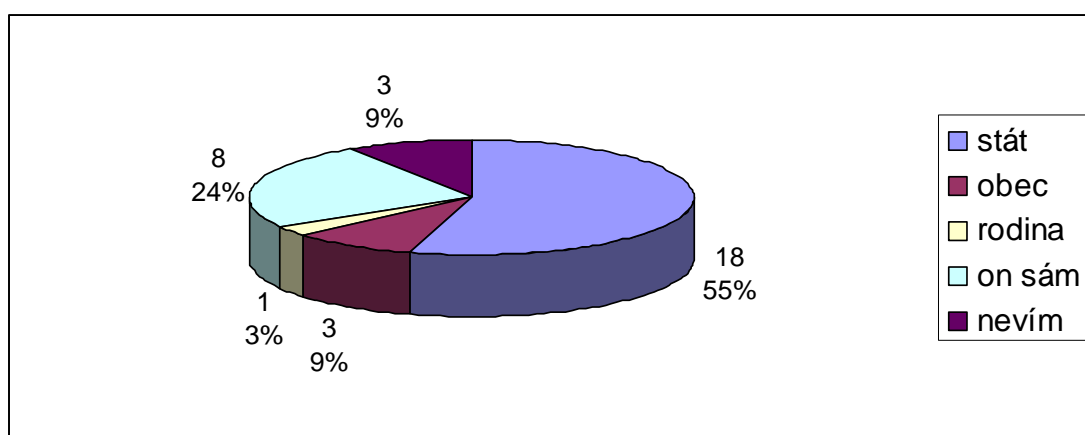

Tabulka 22 Informace o Naději

Jak jste se dozvěděl/a o Naději v MB?	Počet osob	Počet osob v %
od příbuzných, přátel, známých	7	23
od terénního pracovníka, zaměstnanců	10	34
z médií, letáků	3	10
od lékaře	0	0
jiné	10	33

Deset respondentů se dozvědělo o nízkoprahovém denním centru Naděje od terénního pracovníka nebo zaměstnanců. Dalších 10 respondentů uvedlo odpověď jiné. Dva respondenti zde připsali Úřad práce. U dalších 8 lze jen tipovat. Zde měl být dovětek, uveďte od koho. Sedm osob se tuto informaci dozvědělo od příbuzných, přátel, známých a 3 osoby z médií či letáků. Nikdo neuvedl, že by se o Naději dozvěděl od lékaře, přitom zdravotní stav bezdomovců není dobrý.

Graf č. 24: Zajištění bezdomovce

Tabulka 23 Zajištění bezdomovce

Kdo by se podle vás měl o bezdomovce postarat?	Počet
stát	18
obec	3
rodina	1
on sám	8
nevím	3

Osmnáct respondentů uvedlo, že by se o bezdomovce měl postarat stát. Variantu postarat se sám o sebe uvedlo 8 respondentů. Tři označili obec, další 3 respondenti neví, kdo by se o bezdomovce měl postarat a 1 respondent si myslí, že by se měla zapojit rodina. Tři respondenti uvedli dvě odpovědi, stát i obec zároveň.

Otázka č. 25: Prostor pro vlastní názor či připomínku

Pouze 4 z 30 respondentů využili prostor pro vlastní názor či připomínku. Doslovné přepsání.

1. Chtěl bych se z toho už dostat.
2. Stát i obec by měla více pomáhat bezdomovcům, např. levné byty.
3. Díky za to, že jste!
4. Kč 24.: Každý by se měl snažit sám podle svých možností a schopností, pomoc od státu či obce žádat jen v případě kdy se ocitne v bezvýchodné situaci.
(Tady chtěl pravděpodobně respondent sdělit, že má 24 korun na den.)

9.2 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ

V rámci bakalářské práce byly stanoveny tři předpoklady, které se staly předmětem průzkumového šetření. Výsledky jsou následující:

P1: Rozpad rodiny je častější příčinou bezdomovectví u mužů než u žen.

Z grafu č. 1 vyplývá, že průzkumu se zúčastnilo a dotazník vyplnilo 27 mužů a 3 ženy. Z grafu č. 2 lze vyvodit, že největší skupinu tvoří rozvedení. Druhou skupinou jsou svobodní (z toho 2 ženy). Vdovců a ženatých/vdaných osob je mezi bezdomovci minimálně. Z respondentů jsou 2 muži vdovci a 1 vdaná žena. To znamená, že všech 14 respondentů, kteří uvedli, že jsou rozvedení, jsou muži. Tento předpoklad se potvrdil.

P2: Bezdomovci se častěji trestné činnosti dopouštějí než se stávají oběťmi trestných činů.

Na grafu č. 18 a přilehlé tabulce uvedlo 12 respondentů, že se nepravdělně dopouští trestné činnosti, 1 respondent uvedl, že se trestné činnosti dopouští pravidelně. Zbýlých 17 osob se trestné činnosti nikdy nedopustili. V porovnání s grafem č. 19 a přilehlé tabulce, zda se někdy respondenti stali obětí násilného trestného činu, uvedli 4 osoby, že se stali obětí přepadení, oloupení, 2 osoby se stali obětí krádeže a 24 osob se nikdy obětí násilné trestné činnosti nestali. Z průzkumu vyplývá, že bezdomovci se trestné činnosti dopouštějí častěji než se stávají oběťmi trestných činů. Předpoklad se zde potvrdil.

P3: Bezdomovci požívají častěji alkohol než jiné drogy.

Z grafu č. 16 a přilehlé tabulky je patrné, že 5 osob pije alkohol pravidelně denně. Dalších 14 respondentů označilo, že pije alkohol nepravdělně a 11 osob nepije alkohol vůbec. Na grafu č. 17 a přilehlé tabulce je uvedeno, že žádný respondent nebere drogy pravidelně. Nepravdělně bere drogy 5 osob a většina, 25 respondentů nebere drogy vůbec. Předpoklad se rovněž potvrdil.

10 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ EMPIRICKÉ ČÁSTI

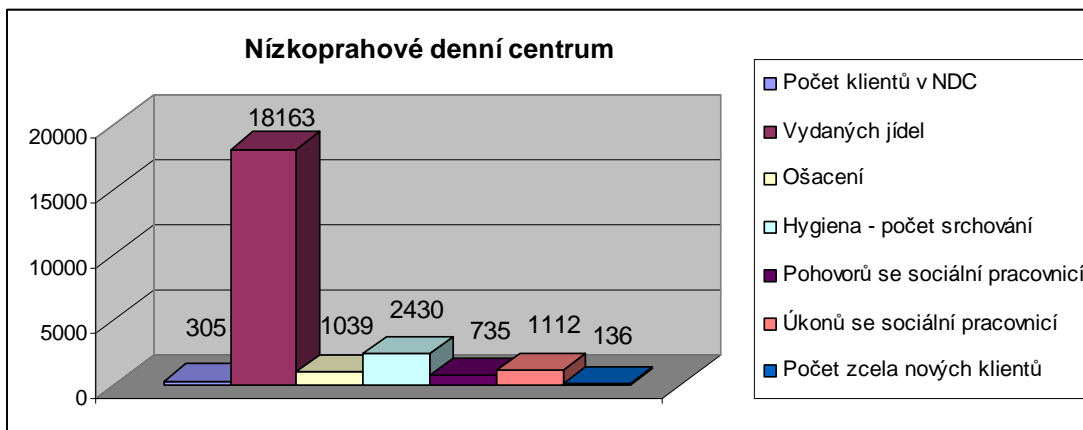
V empirické části bylo úkolem analyzovat problematiku osob bez domova v Mladé Boleslavi se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. Empirická část se zaměřila na průzkum za pomoci kvantitativní metody. Formou dotazníku o 25 otázkách byli v měsíci lednu a únoru osloveni respondenti v nízkoprahovém denním centru Naděje v Mladé Boleslavi.

Po vyhodnocení otázek bylo zjištěno, že mezi bezdomovci převažují muži středního věku. Je překvapující, že právě muži v produktivním věku mají nejvyšší zastoupení. Možná rozchodem, rozvodem či nadměrným zadlužením ztratili smysl života nebo jen využívají dávek, noclehu, stravy, pobytu v teple a ošacení a dělat se jim nechce. Nejpočetnější skupinou jsou rozvedení se základním vzděláním nebo vyučením. S nízkým vzděláním souvisí i pracovní příležitosti, které jsou omezené. Jsou to převážně pomocné manuální práce za těžkých podmínek. Pro bezdomovce z podlomeným zdravým a nízkým vzděláním je těžké sehnat přiměřenou práci. Většina respondentů je nezaměstnaných a přebývají na noclehárně. Za noclehárnu se musí platit dle délky pobytu 30, 50, 70 korun. Čím déle pobývá klient na noclehárně, tím více platí. To ho má motivovat najít si vlastní ubytování. Doba bez domova se pohybuje většinou do tří let. Ovšem najdou se i tací jedinci, kteří žijí na ulici i 20 let. Čím se doba na ulici prodlužuje, tím je potom těžší se do běžného života vrátit. Sami bezdomovci tvrdili, že neví jak dlouho vydrží v nové práci a odhadovali to tak na měsíc, aby alespoň dostali výplatu. Člověk, který není zvyklý pracovat a najednou má vydržet pracovní tempo a dobu v zaměstnání cca 160 hodin měsíčně, obvykle selhává. Tito lidé by měli začít pracovat na částečný úvazek a ten postupně navyšovat. U většiny respondentů je jejich zdravotní stav méně dobrý. Samozřejmě, že způsob stravování, pobyt venku, stres, konzumace alkoholu, drog, nenavštěvování lékařů se podepisují na zdraví bezdomovců. Hlavní příčinu bezdomovectví vidí v problémech v rodině, rozchodu či rozvodu a špatném zdravotním stavu. V dnešní době jsou poměrně vysoké náklady na bydlení, energie i na život jako takový. Po rozchodu či rozvodu většina mužů odchází z domova téměř bez ničeho a majetek přenechává partnerce či manželce s dětmi. Mnohdy se ocitnou na ubytovně nebo začnou přespávat u kamaráda a pokud se nedokážou se situací vyrovnat, mohou propadnout alkoholu, drogám a přijít o práci a skončit na ulici. Osobní doklady vlastní téměř všichni a přibližně polovina pobírá nějaké dávky včetně

invalidních a starobních důchodů. Polovina respondentů navštěvuje nízkoprahové denní centrum Naděje v Mladé Boleslavi pravidelně a druhá polovina dochází nepravidelně. Je mnoho lidí, kteří vysedávají v NDC celý den, jsou v teple, koukají na televizi, zdarma dostanou 3x denně stravu, mohou si dát sprchu, oholit se, vyprat si v pračce oblečení. Jen za nocleh se musí platit. Spát venku jim prý moc nevadí, když není zima. Venku pod přístřeškem mají svoje místo na spaní a ráno v osm hodin zase stojí před NDC. Většinou se potom nechce shánět si zaměstnání nebo brigádu. Služby nízkoprahového denního centra Naděje v Mladé Boleslavi podle průzkumu využívá každý. Z toho nejvíce stravu, šatník a osobní hygienu. Co se týče alkoholu, tak polovina respondentů pije alkohol nepravidelně, přibližně pětina respondentů pije alkohol pravidelně denně. Zanedbatelná část užívá nepravidelně drogy. Je zajímavé, že peníze na stravu nemají a dostávají ji tedy zdarma, ale cigarety a alkohol konzumují poměrně často. Třetina se dopouští trestné činnosti, převážně krádeží a malá část bezdomovců se stává oběťmi násilných trestných činů. Poslední dobou se objevilo v médiích několik zpráv o brutálních napadeních bezdomovců ostatními spoluobčany ale i policisty. Léčba závislostí je u těchto osob minimální. Bohužel téměř polovina má osobní zkušenosti s exekutory. Přesto, že dluhy jako příčinu bezdomovectví uvedli respondenti v dotazníku až na posledním místě, hrají dluhy v životě bezdomovce větší roli, než si myslí. Jejich zadlužení bývají tak vysoké, že se jim poté nevyplatí ani pracovat, protože by jim stejně nic nezůstalo. Většinou to řeší prací na černo nebo žije z dávek. Necelá polovina si dává za vinu, že se do situace bezdomovce dostala vlastním přičiněním. Nejvíce povědomí o nízkoprahovém denním centru Naděje se dostává klientům od terénního pracovníka či zaměstnanců. Respondenti zmínili i Úřad práce. Většina se shoduje na tom, že o bezdomovce by se měl postarat stát, případně obec, i když část jich uvedla, že se má každý postarat sám o sebe. Určitě stát nebo obec by se měla angažovat, aby bezdomovectví v České Republice nenarostlo do obřích rozměrů, ale zároveň dát jasně najevo, že zneužívání dávek dlouhodobě také nebude podporovat. Jak by k tomu přišli lidé, kteří každý den ráno vstávají do práce, mnohdy berou minimální mzdu a za ni odvádějí poctivou práci.

11 NADĚJE MLADÁ BOLESLAV

**Graf č. 25: Nízkoprahové denní centrum Naděje Mladá Boleslav
(zdroj Naděje 2017)**

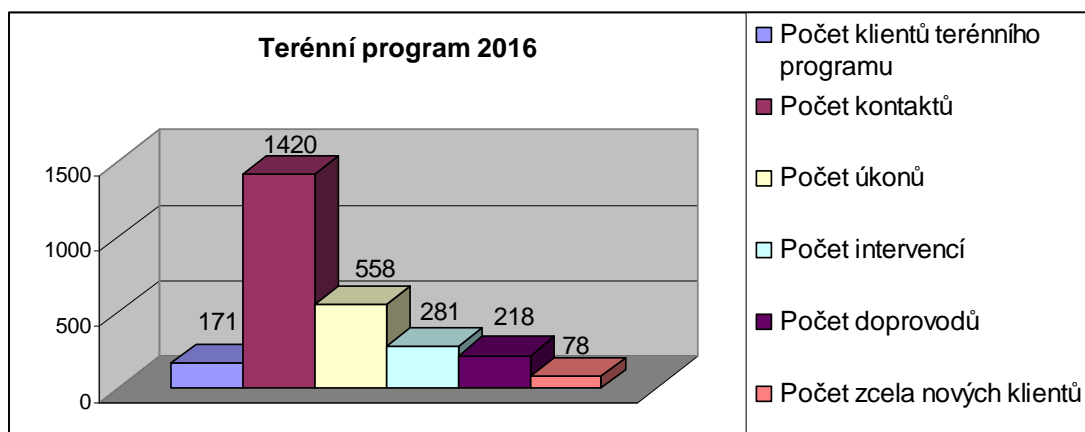
Tabulka 24 Nízkoprahové denní centrum (zdroj Naděje 2017)

Nízkoprahové denní centrum	Počet
Počet klientů v NDC	305
Vydaných jídel	18163
Ošacení	1039
Hygiena - počet sprchování	2430
Pohovorů se sociální pracovnící	735
Úkonů se sociální pracovnící	1112
Počet zcela nových klientů	136

Nízkoprahové denní centrum v Mladé Boleslavi má kapacitu 40 míst a je v provozu od pondělí do neděle od 8 hodin do 20 hodin. Cílovou skupinou jsou muži a ženy od věku 18 let, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení a nejsou schopni svoji situaci vyřešit vlastními silami. Doprovodnými jevy nepříznivých situací jsou např. nezaměstnanost, vztahové problémy, nedostatek prostředků pro zajištění běžného způsobu života, návrat z výkonu trestu odnětí svobody nebo ústavní péče, nejisté nebo nevyhovující bydlení či ztráta bydlení. Cílem je zajištění základních potřeb jako strava, ošacení, hygiena, získání informací a podpora při řešení nepříznivé sociální situace. Pomoc se nabízí při vyřízení osobních dokladů, zdravotního pojištění, obnovení rodinných vztahů, získání zaměstnání, řešení závazků a nalezení ubytování. Přímo v zařízení nabízí sociální, psychologické poradenství, hygienický servis, ošacení, praní osobního práva, stravu a vytvoření podmínek

pro přípravu vlastní stravy. Dále doprovody na úřady, depozitní pokladnu a křesťanskou duchovní službu (Naděje, 2017).

Graf č. 26: Terénní program Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

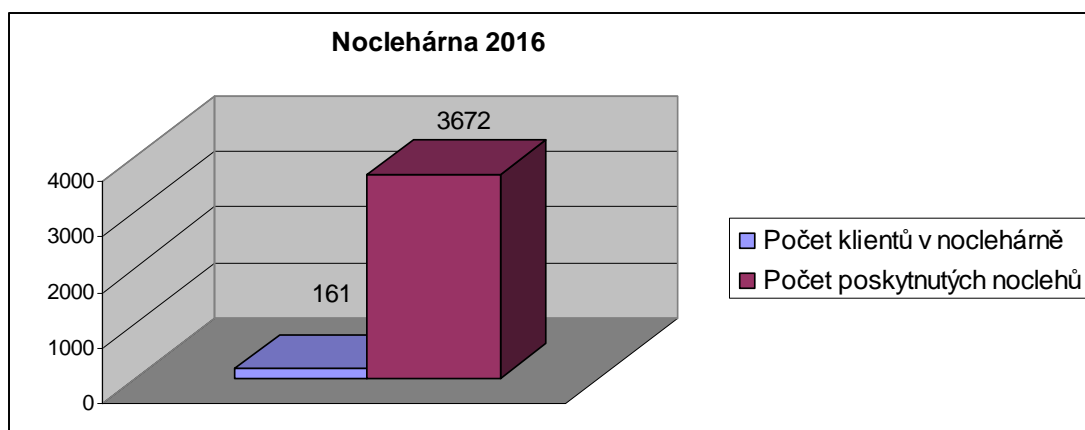

Tabulka 25 Terénní program (zdroj Naděje 2017)

Terénní program	Počet
Počet klientů terénního programu	171
Počet kontaktů	1420
Počet úkonů	558
Počet intervencí	281
Počet doprovodů	218
Počet zcela nových klientů	78

Posláním terénního programu je vyhledávání osob v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení a žijícím v nevyhovujících podmínkách s nabídkou následující pomoci. Cílovou skupinou jsou muži a ženy ve věku od 18 let. Terénní pracovník je k dispozici od 7:30 hodin do 16 hodin od pondělí do pátku. Kapacita je v průměru 7 klientů denně. Služba je poskytována v místech, kde se osoby bez domova zdržují. Mohou to být veřejná místa, nádraží, obchodní centra, opuštěné budovy či odlehlá místa v přilehlých částech města a v parcích. Terénní pracovník nabízí pomoc při vyřízení osobních dokladů, zdravotního pojištění, doprovod na úřady, do nemocnic, ošetření nebo zprostředkování zdravotní péče, nabídky zaměstnání či ubytování. Rovněž pomoc při ochraně práv a obnovení rodinných vztahů a poskytnutí informací ohledně nízkoprahového denního centra a noclehárny, kterou mohou oslovení klienti využívat. V Mladé Boleslavi pracuje jeden terénní pracovník na plný úvazek (Naděje, 2017).

Graf č. 27: Noclehárna Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

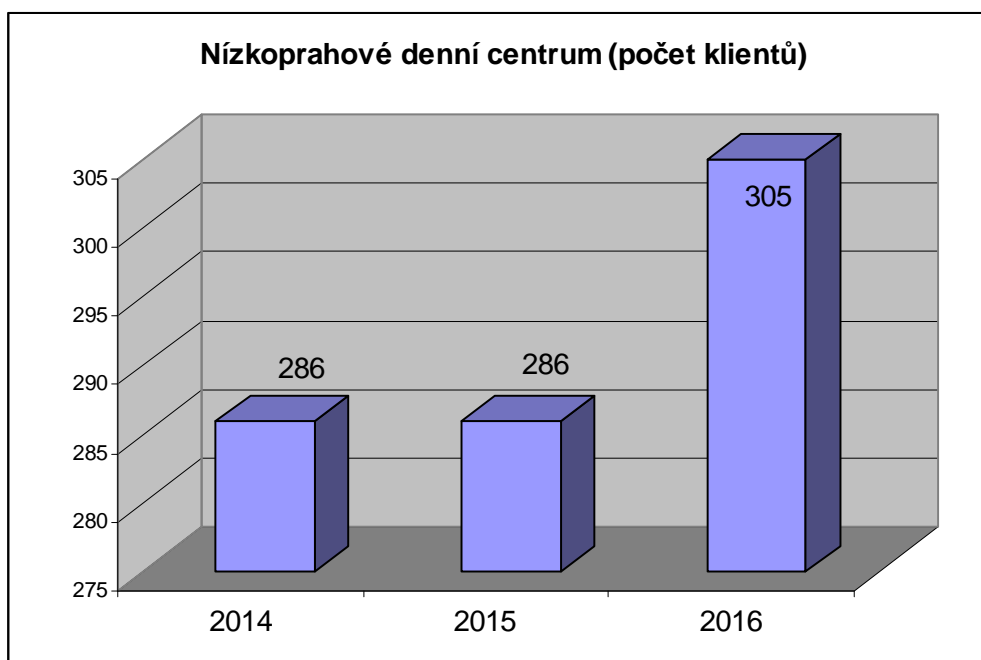

Tabulka 26 Noclehárna (zdroj Naděje 2017)

Noclehárna	Počet
Počet klientů v noclehárně	161
Počet poskytnutých noclehů	3672

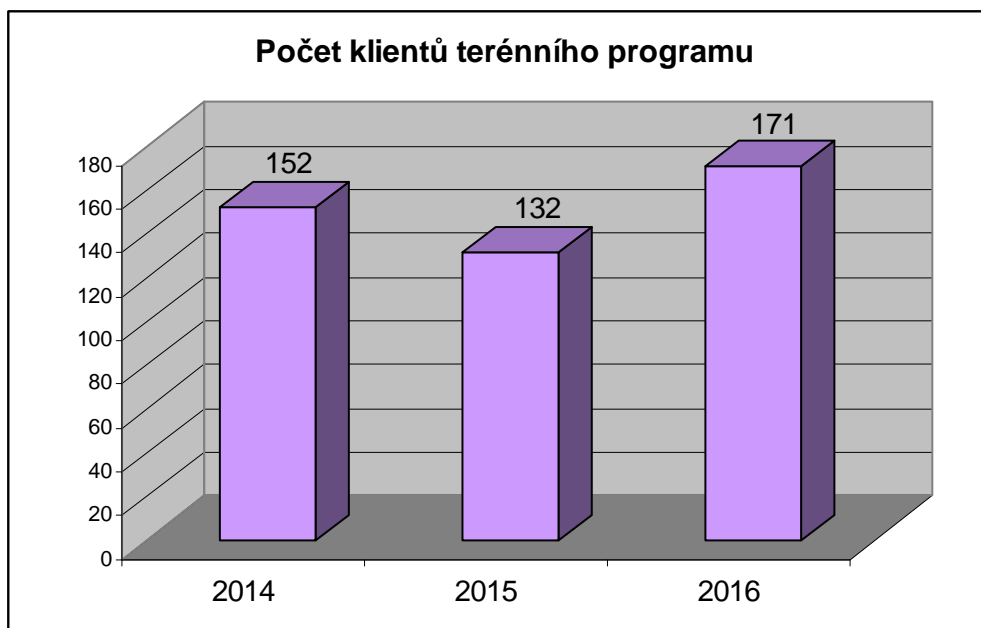
Cílovou skupinou jsou ženy a muži ve věku od 18 let, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Mají nejisté, nevyhovující nebo ohrožující bydlení. Dále mohou využívat noclehárnu osoby propuštěné z vězení či zařízení ústavní péče. Služba se poskytuje na základě smlouvy s platnými doklady a ochotou dodržovat řád. Provozní doba noclehárny je pondělí až neděle od 20 hodin do 7 hodin. Má kapacitu 16 lůžek z toho 12 pro muže a 4 pro ženy. Pobyť v délce nepřesahující dva měsíce je zpoplatněn částkou 30 korun. Za pobyť od dvou do třech měsíců se platí částka 50 korun a nad tři měsíce stojí nocleh 70 korun (Naděje, 2017).

Graf č. 28: Výroční zprávy NDC Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

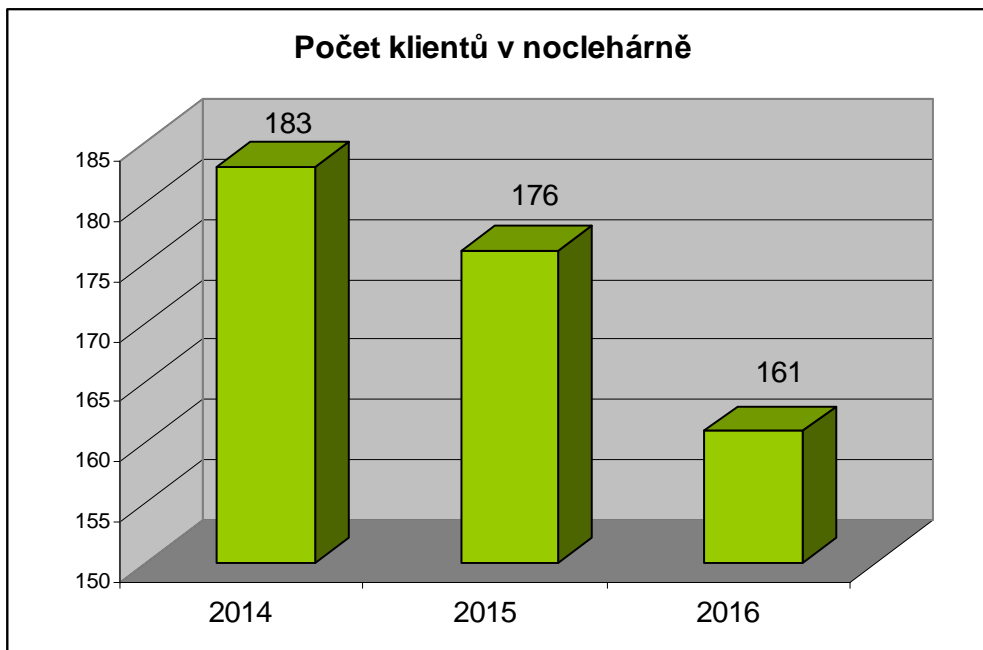
Porovnáním výročních zpráv Naděje za roky 2014, 2015 a 2016 je patrný zvýšený nárůst klientů v nízkoprahovém denním centru v Mladé Boleslavi.

Graf č. 29: Výroční zprávy TP Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

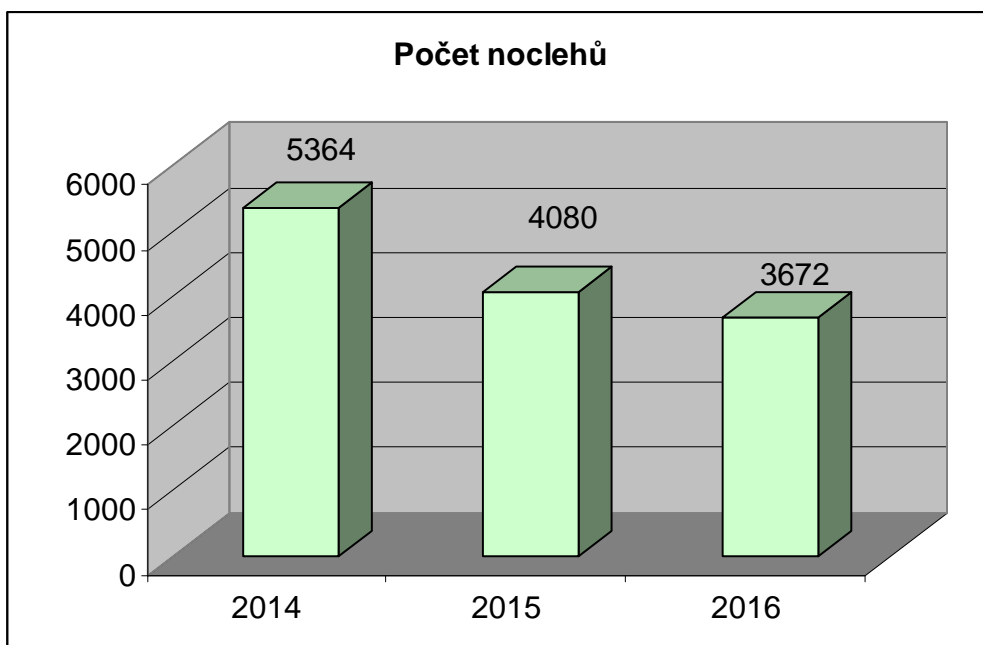
Porovnáním výročních zpráv Naděje za roky 2014, 2015 a 2016 je vidět nárůst klientů, kteří využívají služeb terénního programu v Mladé Boleslavi.

Graf č. 30: Výroční zprávy Noclehárna Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

Porovnáním výročních zpráv Naděje za roky 2014, 2015 a 2016 je vidět pokles klientů na noclehárně.

Graf č.31: Noclehárna Naděje Mladá Boleslav (zdroj Naděje 2017)

Porovnáním výročních zpráv Naděje za roky 2014, 2015 a 2016 vidíme, že počty poskytnutých noclehů se snižují, přitom počty klientů TP a NDC stoupají.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala problematikou osob bez domova v Mladé Boleslavi se zřetelem na vybrané sociálně patologické jevy. V teoretické části byly popsány základní pojmy, typy, faktory bezdomovectví, vybrané sociálně patologické jevy, organizace Naděje poskytující pomoc bezdomovcům. Empirická část se zaměřila na zmapování problematiky bezdomovectví na území města Mladá Boleslav. Byla zvolena kvantitativní metoda, která pomocí dotazníku s 25 otázkami zjišťovala potřebná data. Osloveni byli klienti nízkoprahového denního centra a klienti terénního programu, kteří během měsíce února a března letošního roku 2017 vyplnili dotazník. Podařilo se oslovit 30 klientů. Následná data byla zpracována do grafů tabulek, doplněná popisy a vyhodnocena.

Lze konstatovat, že bezdomovectví nepředstavuje na území města Mladá Boleslav až takový problém díky dobré pracovní příležitosti, přesto nelze tento fenomén podceňovat. Nevládní nezisková organizace Naděje, která nabízí pomoc lidem bez domova sídlí na okraji města. Většina bezdomovců se sdružuje právě tady, kde využívá stravu, ošacení, hygienu, možnost přespání a odpočinku v teple. Prostory, ve kterých se nízkoprahové denní centrum a noclehárna nachází nejsou dostačující, neboť mají určitou kapacitu. Klientů nízkoprahového denního centra a terénního programu přibývá, přestože počty klientů na noclehárně a počty noclehů ubývají. Pravděpodobně klienti nemají dostatek finančních prostředků na noclehy nebo je nechtějí za noclehy utratit. Město by mělo více spolupracovat a angažovat se v této oblasti, nejen tím, že ve velkých mrazech postaví vyhřívaný stan a nabízí v něm zdarma přespání, a tuto událost zveřejní v médiích. V Mladé Boleslavi chybí azylový dům pro bezdomovce. Nachází se zde pouze azylový dům pro matky s dětmi, který provozuje občanské sdružení R-Mosty, z. s. Město disponuje pouze ubytovnou. Ovšem bezdomovci, kteří mají dluh vůči městu na ni nemají nárok a těch je většina. Pobyt na noclehárně si musí každý bezdomovec hradit sám podle délky pobytu. To by mělo motivovat osoby bez domova, aby si hledali vlastní ubytování, protože čím déle jsou na noclehárně, tím více peněz za nocleh platí. Pokoje v noclehárně jsou malé a klienti spí minimálně po čtyřech. Mezi bezdomovci je část osob se špatným zdravotním stavem a noclehárna funguje od 20 hodin do 7 hodin do rána. Ti musí vstávat v časných hodinách a strávit hodinu na ulici než otevřou nízkoprahové denní centrum, které má dvakrát denně po jedné hodině zavřeno. Je to začarovaný kruh, kdy klienti nastoupí

do zaměstnání a po týdnech, měsících se opět ocitnou na ulici, protože s opuštěním zaměstnání ztratí i ubytování. Ti, kteří jsou bezdomovci dlouhodobě svoji situaci už ani nechtějí měnit. Hlavní přínos v této problematice je v předcházení stát se bezdomovcem informovaností, opatřeními a poradenstvím. Jakmile se bezdomovcem člověk stane, těžko se z této situace dostává. „Když nic nemáte, tak Vám nikdo nemůže nic sebrat.“

NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Bezdomovectví je samo o sobě závažný problém, kterému je zapotřebí předcházet informovaností, poradenstvím a opatřeními. Neboť, kdo se bezdomovcem již stane, těžko se vrací zpět k normálnímu životu.

- ❖ Zřídit azylový dům pro bezdomovce v Mladé Boleslavi.
- ❖ Najít větší prostory pro nízkoprahové denní centrum a noclehárnu v Mladé Boleslavi.
- ❖ Nabídnout vzdělávací a pracovní kurzy pro bezdomovce.
- ❖ Osvojit pracovní návyky zapojováním klientů již v nízkoprahovém denním centru Naděje.
- ❖ Nabídnout možnost práce na částečný úvazek, který lze po čase a dohodě postupně navyšovat.
- ❖ Vybudovat městem levné sociální bydlení pro bezdomovce a více ubytoven.
- ❖ Větší spolupráce města s organizacemi poskytující pomoc bezdomovcům.
- ❖ Poskytovat zdarma dluhové poradenství.
- ❖ Půjčky by neměly být lehce dostupné.
- ❖ Odměny exekutorů by se měly snížit. Jsou nepřiměřeně vysoké.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- DRAPELA, V. J., 2008. *Přehled teorií osobnosti*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-505-9.
- HRADECKÝ, I. a kol., 2007. *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: Naděje. ISBN 978-80-86451-13-8.
- HRADECKÝ, I., HRADECKÁ, V., 1996. *Bezdomovectví - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje. ISBN 80-902292-0-4.
- Integrovaný portál MPSV, *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [vid. 11. 12. 2016].
Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>
- JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6.
- KALINA, K. a kol., 2008. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1411-0.
- KOPŘIVA, K., 2000. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotní profese*. 4. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-429-X.
- KREBS, V. a kol., 2005. *Sociální politika*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-050-5.
- MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L., 2012. *Bezdomovectví*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0090-1.
- MATOUŠEK, O. a kol., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- MATOUŠEK, O. a kol., 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.
- MPSV, 2014. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*. Praha: Na poříčním právu. ISBN 978-80-7421-062-4.
- NADEJE, [online]. [vid. 12. 3. 2017].
Dostupné z: www.nadeje.cz
- PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P., 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.
- Poslanecká Sněmovna Parlamentu České Republiky, *Listina základních práv a svobod*. [online]. [vid. 14. 4. 2017].
Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

SOCHŮREK, J., 2009. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-448-1.

ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., 2008. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-069-4.

VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J., 2013. *Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Záznamový arch dotazníku

Příloha B – Fotografie

Příloha C – Kodex etiky Naděje

PŘÍLOHY

Dotazník

Vážený respondente.

Jmenuji se Andrea Nováková. Jsem studentkou 3. ročníku Technické univerzity v Liberci, fakulty Přírodovědně humanitní a pedagogické, obor Sociální práce. V rámci bakalářské práce s názvem Problematika osob bez domova v Mladé Boleslavi provádím průzkum a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku vztahujícího se k této problematice. Dotazník je anonymní. Získaná data mi poslouží k vypracování bakalářské práce. Délka vyplňování dotazníku nepřesáhne 10 minut. Děkuji za spolupráci, ochotu a Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku.

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Rodinný stav

- a) svobodný / svobodná
- b) ženatý / vdaná
- c) rozvedený / rozvedená
- d) vdovec / vdova

3. Věková skupina respondenta

- a) od 18 do 35 let
- b) od 35 do 50 let
- c) od 50 do 65 let
- d) nad 65 let

4. Nejvyšší ukončené vzdělání

- a) základní
- b) vyučen
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

5. Jaká je vaše profese

- a) student
- b) zaměstnanec
- c) nezaměstnaný
- d) důchodce
- e) invalidní důchodce
- f) jiná

6. Jak dlouho jste bez domova

- a) méně než 1 rok
- b) 1 až 3 roky
- c) více než 3 roky, uveďte kolik let.....

7. Kde nyní přebýváte

- a) ubytovna
- b) noclehárna
- c) venku
- d) u kamaráda, známého
- e) jinde

8. Máte rodinu

- a) manželku / partnerku, manžela / partnera
- b) dítě / děti
- c) příbuzné
- d) nikoho nemám

9. Jaký je váš zdravotní stav

- a) dobrý
- b) méně dobrý
- c) špatný

10. Jaká byla podle vás hlavní příčina, že jste se stal/a bezdomovcem

- a) ztráta zaměstnání
- b) problémy v rodině, rozvod
- c) dluhy
- d) špatný zdravotní stav, nemoc, postižení
- e) návrat z výkonu trestu
- f) závislost
- g) jiná

11. Vlastníte osobní doklady

- a) ano
- b) ne

12. Pobíráte nějaké dávky

- a) ano
- b) ne

13. Využíváte služby centra Naděje v MB

- a) nocleh
- b) strava
- c) osobní hygiena
- d) praní osobního prádla
- e) šatník
- f) žádné služby nevyužívám

14. Kolikrát týdně navštěvujete centrum Naděje v MB

- a) .....
- b) navštěvuji nepravidelně
- c) nenavštěvuji

15. Chybí vám nějaká služba v centru Naděje v MB

- a) ano, v tom případě napište jaká
- b) ne

16. Pijete alkohol

- a) ano, pravidelně denně
- b) ano, nepravidelně
- c) ne, nepiji

17. Berete drogy

- a) ano, pravidelně
- b) ano, nepravidelně
- c) neberu

18. Dopustil/a jste se někdy trestné činnosti, např. krádeže

- a) ano, pravidelně
- b) ano, nepravidelně
- c) nikdy

19. Stal/a jste se někdy obětí násilného trestného činu

- a) přepadení, oloupení
- b) krádeže
- c) nestal

20. Léčil/a jste se někdy pro nějakou závislost (alkohol, drogy, hráčství)

- a) na psychiatrii
- b) v léčebně
- c) ve vězení
- d) neléčil

21. Máte nějaké osobní zkušenosti s exekutory

- a) ano
- b) ne

22. Jak jste se do situace bezdomovce dostal/a

- a) svoji vinou
- b) vinou někoho jiného
- c) shodou okolností a náhod (přišel jsem o práci, rodinu, o byt)

23. Jak jste se dozvěděl/a o Naději v Mladé Boleslavi

- a) od příbuzných, přátel, známých
- b) od terénního pracovníka, případně zaměstnanců
- c) z médií, letáků
- d) od lékaře
- e) jiné

24. Kdo by se podle vás měl o bezdomovce postarat

- a) stát
- b) obec
- c) rodina
- d) on sám
- e) nevím

25. Prostor pro vlastní názor, či připomínku

Děkuji za Váš čas a přeji Vám hodně štěstí v dalším životě.

Obrázek 2 Bezdomovci v Římě (vlastní 2016)

KODEX ETIKY NADĚJE

Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznul jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.

(Bible, Evangelium podle Matouše 25,35-36)

NADĚJE je podle svých stanov křesťanskou misijní a charitativní iniciativou. Od spolupracovníků NADĚJE vyžaduje, že budou respektovat a naplňovat poslání a cíle NADĚJE a nebudou vystupovat proti ní, proti jejím cílům a jejím klientům, ani proti zájmům její činnosti. Dále očekává, že se ve svých vztazích budou řídit etickými pravidly, která z křesťanské víry vzešla. Tento kodex etiky stojí na myšlence, že každý člověk je jedinečnou, neopakovatelnou lidskou bytostí bez ohledu na sociální původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, věk, rod, zdravotní stav nebo přesvědčení. Za samozřejmé se pokládá dodržování platných zákonů a vnitřních předpisů a naplňování Standardů kvality sociálních služeb.

NADĚJE a její pracovníci usilují o naplňování těchto zásad:

1. VE VZTAHU KE KLIENTOVI

- a) Ctít osobní svobodu a práva každého klienta do té míry, aby zároveň nedocházelo k omezení svobody a práv druhých osob.
- b) Chovat se ke každému klientovi vždy uctivě a s vědomím, že naše služby jsou určeny právě jemu. Vidět v něm svého bližního a přistupovat k němu laskavě, zdvořile, s láskou a s respektem. Vytvářet atmosféru důvěry a bezpečí.
- c) Nehovořit o klientovi v jeho přítomnosti ve třetí osobě.
- d) Při poskytování služeb klienta nediskriminovat (např. z hlediska vyznání, národnosti či osobní sympatie).
- e) U každého klienta podporovat jeho rozvoj, včetně rozvoje duchovního.
- f) Nikdy klienta nepoškodit.
- g) Pracovní zatížení klienta včetně příležitostných prací je možno připustit pouze po jeho jednoznačném souhlasu, a to jen v rámci plánovaného rozvoje osobnosti.
- h) Nenechat si od klienta sloužit (ani bezplatně, ani úplatně) nepřijímat peníze ani věcné dary a žádným způsobem klienta nezneužít.
- i) Nevnášet do kontaktu s klientem své osobní problémy ani pracovní záležitosti a současně zachovávat potřebnou empatii.
- j) Nepřipustit ani náznak intimního vztahu ke klientovi nebo jeho rodinným příslušníkům, od vztahu intimního odlišovat lidský citový vztah ke klientovi.
- k) Podporovat dobrou spolupráci NADĚJE s rodinou klientů a v rámci možností též dobré vztahy klientů s jejich rodinnými příslušníky.
- l) Nedat ani nepůjčit klientovi peníze (ani služební, ani vlastní).
- m) Zachovávat profesionální mlčenlivost o skutečnostech týkajících se klienta.

2. VE VZTAHU K PRACOVIŠTI

- a) Reprezentovat křesťanskou organizaci svým zevnějškem, vystupováním, chováním a postojem ke klientům.
- b) Dodržovat zásady týmové práce, vzájemné spolupráce a respektu. Zachovávat pravdivost v komunikaci a spolehlivost a důvěryhodnost v jednání.
- c) Zachovávat plný respekt k odpovědnosti a postavení nadřízeného pracovníka a nepřekračovat své pravomoci. Dbát pokynů nadřízeného a pravidelně ho informovat o všech závažných okolnostech.
- d) Provádět veškeré úkony obětavě, na maximální odborné úrovni s využitím všech svých odborných znalostí k jejich zvládnutí. Dbát na svůj profesní rozvoj.
- e) Aktivně se podílet na zlepšování kvality a úrovně služeb, které NADĚJE poskytuje.
- f) Zachovávat profesionální mlčenlivost o skutečnostech týkajících se NADĚJE.

3. VE VZTAHU MEZI PRACOVNÍKY

- a) Vycházet z respektu k poslání NADĚJE.
- b) Pěstovat pravdivost a důvěryhodnost ve vztazích a jednání, udržovat vztahy mezi pracovníky ve vzájemné součinnosti, dodržovat zásady vnitřní svornosti a solidarity, týmové práce a vzájemné komunikace. Vnitřní svorností a solidaritou, týmovou prací a vzájemnou komunikací se rozumějí kolegiální vnitřní vztahy mezi pobočkami, středisky, službami a pracovníky, vzájemná spolupráce a pomoc, znamená to vyvarovat se řevnivostí a pocitů konkurence.
- c) Předcházet možným rizikům střetu zájmů při zaměstnávání osob blízkých.
- d) Posilovat vzájemnou důvěru mezi zaměstnanci.
- e) Předcházet pracovně právním sporům jednáním. Při řešení vzniklých sporů dát přednost mimosoudnímu jednání.

4. VE VZTAHU NAVENEK KE TŘETÍM OSOBÁM

- a) Zachovávat věrnost poslání, držet se křesťanských principů a respektovat křesťanský charakter NADĚJE. Mít na paměti, že při jednání navenek je každý současně reprezentantem NADĚJE.
- b) Budovat dobré jméno a opatrovat důvěryhodnost NADĚJE. Ve svém vystupování vycházet z přesvědčení o významu činnosti NADĚJE. Svým jednáním, vystupováním a prací přispívat k udržení významného postavení NADĚJE v oboru její činnosti.
- c) Budovat dobré a důvěryhodné vztahy s veřejností a veřejnou správou.
- d) Budovat vztah s dárci a donátory na důvěře a úctě z obou stran.
- e) Nepřijmout dar od takové právnické nebo fyzické osoby, o které je známo, že je spojována s podezřením z praní špinavých peněz, daňových úniků, pyramidových her, z podvodného nebo nezákonného obchodování, pašování nebo z jiné trestné činnosti. Stejně tak nepřijmout dar od takové právnické nebo fyzické osoby, která je spojována s morálně nevhodným chováním, např. s výrobou alkoholu a tabákových výrobků, hazardními hrami, prostitucí.
- f) Vynakládat veškeré finanční i nefinanční prostředky hospodárně, účelně a koncepčně, včas splácet závazky a nezadlužovat se mimo konsensuální rozhodnutí.
- g) Chránit duševní vlastnictví NADĚJE, zejména ochranné známky, autorská práva a know how.
Současně respektovat ochranu duševního vlastnictví jiných osob včetně legálního používání softwaru.

Schváleno předsednictvem NADĚJE dne 15. března 2016